

Sociological Explanation of the Tendency Toward Violence among Adolescents and Youth in the City of Kashan

Mohamad Solimannejad^۱

Mohsen Niazi^۲

Tahereh Solimannejad^۳

Abstract

This study aimed to provide a sociological explanation of the tendency toward violence among adolescents and young adults in Kashan, Iran. Violence is defined as a set of intense and impulsive behaviors that may result in physical, psychological, and social consequences for both the individual and those around them. The theoretical framework of the study was developed based on sociological theories related to social problems and deviant behavior. A survey research design was employed. The statistical population consisted of adolescents and young adults residing in Kashan City. Using proportional stratified

^۱ - Corresponding Author: Assistant Professor, Department of Social Sciences Education, Faculty of Social Sciences, Farhangian University, P.O. Box ۱۴۶۶۵-۸۸۹, Tehran, Iran

E-mail: msdt^۱@yahoo.com

<https://orcid.org/.....۱-۹۲۲۲-۹۷۵۸>

^۲ - Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities and Law, University of Kashan, Kashan, Iran.

E-mail: niazim@kashanu.ac.ir

<https://orcid.org/.....۲-۴۴۶۹-۷۱۱۶>

^۳ -Ph.D. Candidate in Cultural Sociology, Faculty of Social Sciences, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran; Research Centers Evaluation Expert, Alborz University of Medical Sciences, Karaj, Iran.

E-mail:rsdt^۳@yahoo.com

<https://orcid.org/.....۳-۲۷۶۸-۷۹۶۸>

random sampling and Cochran's formula, a sample of ۳۸۳ participants was selected.

Data were analyzed using Pearson's correlation coefficient, the paired-samples *t*-test, and path analysis. Statistical analyses were conducted using SPSS version ۲۰ and SmartPLS to examine the relationships between the independent and dependent variables.

The findings revealed significant positive relationships between the tendency toward violence and several social factors, including exposure to and influence of social media, association with delinquent peers, family indifference, feelings of anomie, residence in socially disorganized neighborhoods, and dysfunction of social institutions. The results also indicated that males exhibited a greater tendency toward violence than females, while the tendency toward violence decreased with increasing age. However, no statistically significant relationship was found between socioeconomic status and the tendency toward violence.

Path analysis demonstrated that association with delinquent peers, feelings of anomie, and exposure to social media were the strongest predictors of violent tendencies. Overall, the variables included in the research model explained ۳۶٪ of the variance in the tendency toward violence. These findings underscore the significant role of social and environmental factors in shaping violent behavior among adolescents and young adults and highlight the importance of strengthening family support, improving the functioning of social institutions, and implementing preventive interventions to reduce violence.

Keywords: Tendency toward Violence; Association with Delinquent Peers; Institutional Dysfunction; Family Indifference; Social Media.

Introduction

Violence is one of the most significant social problems in contemporary societies, with consequences extending to the individual, family, and community levels. It is particularly important among adolescents and young adults because of their developmental stage and identity formation. Violence encompasses a broad range of harmful behaviors that result in physical, psychological, and social consequences and threaten social security, mental health, and social cohesion. From a sociological perspective, violence is the outcome of the interaction between individual, familial, social, and environmental factors. Weak social institutions, diminished family functioning, feelings of anomie, association with delinquent peers, residence in socially disorganized neighborhoods, and increased exposure to social media are among the factors that may contribute to adolescents' and young adults' tendency toward violent behavior. According to social learning and social control theories, the greater the interaction with deviant role models and the weaker the mechanisms of social control, the greater the likelihood of developing violent tendencies.

In recent years, youth violence has become a growing public health and social concern across many societies because of its wide-ranging consequences for educational achievement, psychological well-being, social integration, and community safety. The increasing complexity of contemporary social life has altered traditional patterns of socialization, exposing young people to multiple and sometimes conflicting sources of influence. Family, school, peer groups, local communities, and digital media

simultaneously shape attitudes and behaviors, making violence a multidimensional phenomenon that cannot be explained by a single factor. Consequently, understanding the sociological mechanisms underlying violent tendencies is essential for developing effective prevention strategies and evidence-based social policies aimed at reducing youth violence.

Over the past decades, Kashan has experienced substantial social and cultural transformations due to rapid urbanization, migration, lifestyle changes, expanding communication technologies, and increasing cultural diversity. These developments, together with the growth of several social problems, have highlighted the need to investigate the determinants of violent tendencies. Despite the importance of this issue, previous studies conducted in Kashan have mainly focused on domestic violence or violence against women, and no comprehensive study has examined the sociological determinants of violence among adolescents and young adults. Therefore, the present study aimed to provide a sociological explanation of the tendency toward violence among adolescents and young adults in Kashan by examining the roles of delinquent peer association, anomie, family indifference, institutional dysfunction, neighborhood disorganization, and social media influence.

Literature Review and Theoretical Framework

Previous national and international studies indicate that factors such as poor family functioning, association with delinquent peers, feelings of anomie, neighborhood disorganization, declining social trust, and exposure to

social media are among the most influential determinants of violent tendencies.

The theoretical framework of the present study integrates several sociological theories explaining deviant behavior. Durkheim's theory of anomie argues that the erosion of social norms and declining social cohesion create conditions conducive to deviant and violent behaviors. Hirschi's Social Control Theory emphasizes that attachment, commitment, involvement, and belief in social norms reduce delinquency, whereas weakened social bonds increase the likelihood of violence. Likewise, Bandura and Akers' Social Learning Theory and Sutherland's Differential Association Theory consider violence to be a learned behavior acquired through interaction with delinquent peers, family members, media, and social networks. In addition, Social Disorganization Theory highlights the influence of neighborhood characteristics, including weak social cohesion, inadequate informal social control, cultural heterogeneity, and neighborhood disorder, on violent behavior. Based on these theoretical perspectives, this study examined the effects of anomie, association with delinquent peers, family indifference, institutional dysfunction, neighborhood disorganization, and social media influence on adolescents' and young adults' tendency toward violence in Kashan.

Methodology

This study was applied in terms of purpose and employed a cross-sectional survey design. The statistical population consisted of ۱۱۷,۱۶۴ adolescents and young adults residing in Kashan. Using Cochran's formula, a sample of ۳۸۳ participants was selected through proportionate probability sampling from different neighborhoods across the city.

Data were collected using a structured questionnaire. The dependent variable (tendency toward violence) was measured using the standardized Youth Risk Behavior Survey (YRBS, ۲۰۱۹), while the independent variables were assessed through standardized and researcher-developed questionnaires. Content validity was confirmed by experts, and reliability was assessed using Cronbach's alpha and Composite Reliability (CR) in SmartPLS. Cronbach's alpha coefficients exceeded ۰,۷۰ for all constructs, and composite reliability values were above ۰,۸۰, indicating satisfactory reliability and internal consistency.

The data were analyzed using SPSS version ۲۵ and SmartPLS. Pearson's correlation coefficient, the independent-samples t-test, and path analysis were employed to examine the relationships among the study variables and to estimate the effects of the independent variables on the tendency toward violence.

Findings

Descriptive findings showed that among the ۳۸۳ participants, ۴۹,۳% were male and ۵۰,۷% were female, with a mean age of ۲۷,۴۵ years. Most respondents (۷۷,۸%) belonged to the middle socioeconomic class. Regarding violent tendencies, ۴۸,۸% of the participants demonstrated a low level, ۴۱,۵% a moderate level, and ۹,۷% a high level of tendency toward violence.

The independent-samples *t*-test revealed that males exhibited significantly higher levels of violent tendencies than females. Pearson's correlation analysis further indicated a significant negative relationship between age and violent tendencies, suggesting that the tendency toward violence

decreases with increasing age. However, no statistically significant relationship was found between socioeconomic status and the tendency toward violence.

Furthermore, association with delinquent peers, anomie, neighborhood disorganization, family indifference, social media influence, and institutional dysfunction all demonstrated significant positive relationships with violent tendencies. Path analysis identified association with delinquent peers, anomie, and social media influence as the strongest predictors of violence. Overall, the variables included in the model explained approximately ۳۶% of the variance in violent tendencies, highlighting the substantial contribution of social, familial, and environmental factors to violent behavior.

Discussion and Conclusion

The findings indicate that violent tendencies among adolescents and young adults in Kashan are influenced more by social, familial, and environmental factors than by economic conditions. Among the variables examined, association with delinquent peers, anomie, and social media influence emerged as the strongest predictors of violent tendencies. These findings suggest that violence is a learned behavior shaped by social relationships, peer networks, and the process of socialization. Moreover, family indifference, neighborhood disorganization, and institutional dysfunction were all positively associated with violent tendencies, underscoring the critical roles of families, neighborhoods, and formal social institutions in preventing violence.

The findings are consistent with Differential Association Theory, Social Control Theory, Anomie Theory, and Social Disorganization Theory, all of which emphasize that

weakened social bonds and greater interaction with deviant groups increase the likelihood of violent behavior. The results also indicated that males and younger individuals were more likely to exhibit violent tendencies, whereas socioeconomic status was not significantly associated with violence. Overall, the proposed model explained approximately ۳۶% of the variance in violent tendencies, demonstrating the substantial role of social factors in understanding violent behavior.

Based on these findings, strengthening family functioning, improving parenting skills, promoting media literacy, implementing educational programs that encourage healthy peer relationships, enhancing the performance of educational and cultural institutions, and reinforcing social cohesion within neighborhoods may contribute to reducing violent tendencies among adolescents and young adults. The study was limited by its reliance on survey data, restricted access to official statistics, and the use of self-report measures, which should be considered when interpreting and generalizing the findings.

مقدمه

خشونت یکی از مهم‌ترین مسائل اجتماعی در جوامع معاصر است که پیامدهای آن در سطوح فردی، خانوادگی و اجتماعی گسترش می‌یابد. این مسئله به‌ویژه در میان نوجوانان و جوانان به دلیل مرحله رشدی و فرآیند شکل‌گیری هویت آنان اهمیت ویژه‌ای دارد. خشونت دامنه گسترده‌ای از رفتارهای آسیب‌زا را دربرمی‌گیرد که پیامدهای جسمانی، روان‌شناختی و اجتماعی به دنبال داشته و امنیت اجتماعی، سلامت روان و انسجام اجتماعی را تهدید می‌کند. از دیدگاه جامعه‌شناختی، خشونت حاصل تعامل میان عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی و محیطی است. ضعف نهادهای اجتماعی، کاهش کارکردهای خانواده، احساس بی‌هنجاری، معاشرت با همسالان بزهکار،

سکونت در محله‌های دارای بی‌سازمانی اجتماعی و افزایش مواجهه با رسانه‌های اجتماعی، از جمله عواملی هستند که می‌توانند به گرایش نوجوانان و جوانان به رفتارهای خشونت‌آمیز منجر شوند. بر اساس نظریه‌های یادگیری اجتماعی و کنترل اجتماعی، هرچه میزان تعامل با الگوهای منحرف بیشتر و سازوکارهای کنترل اجتماعی ضعیف‌تر باشد، احتمال شکل‌گیری گرایش‌های خشونت‌آمیز افزایش می‌یابد.

در سال‌های اخیر، خشونت جوانان در بسیاری از جوامع به دلیل پیامدهای گسترده آن بر پیشرفت تحصیلی، بهزیستی روان‌شناختی، انسجام اجتماعی و امنیت جوامع، به یکی از نگرانی‌های فزاینده در حوزه سلامت عمومی و مسائل اجتماعی تبدیل شده است. پیچیدگی روزافزون زندگی اجتماعی معاصر، الگوهای سنتی جامعه‌پذیری را تغییر داده و جوانان را در معرض منابع متعدد و گاه متعارض تأثیرگذاری قرار داده است. خانواده، مدرسه، گروه‌های همسالان، اجتماعات محلی و رسانه‌های دیجیتال، به‌طور همزمان نگرش‌ها و رفتارهای افراد را شکل می‌دهند و همین امر موجب شده است که خشونت پدیده‌ای چندبعدی باشد که نمی‌توان آن را با یک عامل واحد تبیین کرد. از این‌رو، شناخت سازوکارهای جامعه‌شناختی زیربنایی گرایش به خشونت، برای تدوین راهبردهای پیشگیری مؤثر و سیاست‌های اجتماعی مبتنی بر شواهد با هدف کاهش خشونت جوانان ضروری است.

در دهه‌های اخیر، شهر کاشان به دلیل شهرنشینی سریع، مهاجرت، تغییرات سبک زندگی، گسترش فناوری‌های ارتباطی و افزایش تنوع فرهنگی، تحولات اجتماعی و فرهنگی قابل توجهی را تجربه کرده است. این تحولات، همراه با افزایش برخی آسیب‌های اجتماعی، ضرورت بررسی عوامل تعیین‌کننده گرایش به خشونت را برجسته ساخته است. با وجود اهمیت این موضوع، مطالعات پیشین انجام‌شده در کاشان عمدتاً بر خشونت خانگی یا خشونت علیه زنان تمرکز داشته‌اند و تاکنون مطالعه‌ای جامع به بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر خشونت در میان نوجوانان و جوانان نپرداخته است. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف ارائه تبیینی جامعه‌شناختی از گرایش به خشونت در میان نوجوانان و جوانان شهر کاشان، به بررسی نقش معاشرت با دوستان بزهکار، بی‌هنجاری، بی‌تفاوتی خانواده، ناکارآمدی نهادی، بی‌سازمانی محله‌ای و تأثیر رسانه‌های اجتماعی پرداخته است.

پیشینه پژوهش و چارچوب نظری

مطالعات پیشین داخلی و خارجی نشان می‌دهند که عواملی همچون عملکرد ضعیف خانواده، معاشرت با دوستان بزهکار، احساس بی‌هنجاری، بی‌سازمانی محله‌ای، کاهش اعتماد اجتماعی و مواجهه با رسانه‌های اجتماعی، از جمله مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده گرایش به خشونت هستند.

چارچوب نظری پژوهش حاضر، تلفیقی از چندین نظریه جامعه‌شناختی تبیین‌کننده رفتارهای انحرافی است. نظریه بی‌هنجاری دورکیم بیان می‌کند که تضعیف هنجارهای اجتماعی و کاهش انسجام اجتماعی، شرایط مساعدی را برای شکل‌گیری رفتارهای انحرافی و خشونت‌آمیز ایجاد می‌کند. نظریه کنترل اجتماعی هیرشی تأکید دارد که پیوندهای اجتماعی شامل دلبستگی، تعهد، مشارکت و باور به هنجارهای اجتماعی، موجب کاهش بزهکاری می‌شوند؛ در حالی که تضعیف این پیوندها احتمال بروز خشونت را افزایش می‌دهد.

همچنین، نظریه یادگیری اجتماعی بندورا و آکرز و نظریه معاشرت ترجیحی ساترلند، خشونت را رفتاری آموخته‌شده می‌دانند که از طریق تعامل با دوستان بزهکار، اعضای خانواده، رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی کسب می‌شود. افزون بر این، نظریه بی‌سازمانی اجتماعی بر تأثیر ویژگی‌های محله‌ای، از جمله ضعف انسجام اجتماعی، ناکافی بودن کنترل اجتماعی غیررسمی، ناهمگونی فرهنگی و نابسامانی محیطی بر رفتارهای خشونت‌آمیز تأکید دارد.

بر اساس این دیدگاه‌های نظری، پژوهش حاضر تأثیر بی‌هنجاری، معاشرت با دوستان بزهکار، بی‌تفاوتی خانواده، ناکارآمدی نهادی، بی‌سازمانی محله‌ای و تأثیر رسانه‌های اجتماعی را بر گرایش نوجوانان و جوانان شهر کاشان به خشونت بررسی کرده است.

روش‌شناسی

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، پیمایشی مقطعی است. جامعه آماری پژوهش شامل ۱۱۷۱۶۴ نفر از نوجوانان و جوانان ساکن شهر کاشان بود. با استفاده از

فرمول کوکران، تعداد ۳۸۳ نفر به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. نمونه‌گیری به روش احتمالی متناسب با حجم از مناطق مختلف شهر انجام گرفت. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه ساختاریافته گردآوری شد. متغیر وابسته پژوهش (گرایش به خشونت) با استفاده از پرسشنامه استاندارد پیمایش رفتارهای پرخطر جوانان (۲۰۱۹، YRBS) اندازه‌گیری شد؛ در حالی که متغیرهای مستقل با استفاده از پرسشنامه‌های استاندارد و محقق‌ساخته مورد سنجش قرار گرفتند. روایی محتوایی ابزارها توسط متخصصان تأیید شد و پایایی آنها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (CR) در نرم‌افزار SmartPLS ارزیابی شد. ضرایب آلفای کرونباخ تمامی سازه‌ها بالاتر از ۷۰/۰ و مقادیر پایایی ترکیبی بالاتر از ۸۰/۰ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی مطلوب و همسانی درونی مناسب ابزارها است. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۵ و SmartPLS تحلیل شدند. برای بررسی روابط میان متغیرهای پژوهش و برآورد اثر متغیرهای مستقل بر گرایش به خشونت، از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t مستقل و تحلیل مسیر استفاده شد.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی نشان داد که از میان ۳۸۳ مشارکت‌کننده، ۳/۴۹ درصد مرد و ۷/۵۰ درصد زن بودند و میانگین سنی آنان ۴۵/۲۷ سال بود. بیشتر پاسخگویان (۸/۷۷ درصد) در طبقه اقتصادی - اجتماعی متوسط قرار داشتند. از نظر میزان گرایش به خشونت، ۸/۴۸ درصد مشارکت‌کنندگان دارای سطح پایین، ۵/۴۱ درصد دارای سطح متوسط و ۷/۹ درصد دارای سطح بالای گرایش به خشونت بودند.

آزمون t مستقل نشان داد که مردان در مقایسه با زنان، سطح بالاتری از گرایش به خشونت دارند. همچنین تحلیل همبستگی پیرسون نشان داد بین سن و گرایش به خشونت رابطه منفی و معناداری وجود دارد؛ به این معنا که با افزایش سن، گرایش به خشونت کاهش می‌یابد. با این حال، بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی و گرایش به خشونت رابطه معناداری مشاهده نشد.

علاوه بر این، معاشرت با دوستان بزهکار، بی‌هنجاری، بی‌سازمانی محله‌ای، بی‌تفاوتی خانواده، تأثیر رسانه‌های اجتماعی و ناکارآمدی نهادی، همگی رابطه مثبت و معناداری با گرایش به خشونت داشتند. تحلیل مسیر نشان داد که معاشرت با دوستان بزهکار، بی‌هنجاری و تأثیر رسانه‌های اجتماعی، قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های خشونت هستند. در مجموع، متغیرهای واردشده در مدل حدود ۳۶ درصد از واریانس گرایش به خشونت را تبیین کردند که نشان‌دهنده سهم قابل توجه عوامل اجتماعی، خانوادگی و محیطی در شکل‌گیری رفتار خشونت‌آمیز است.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که گرایش به خشونت در میان نوجوانان و جوانان شهر کاشان بیش از آنکه تحت تأثیر شرایط اقتصادی باشد، از عوامل اجتماعی، خانوادگی و محیطی تأثیر می‌پذیرد. در میان متغیرهای بررسی‌شده، معاشرت با دوستان بزهکار، بی‌هنجاری و تأثیر رسانه‌های اجتماعی، مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های گرایش به خشونت بودند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که خشونت رفتاری آموخته‌شده است که تحت تأثیر روابط اجتماعی، شبکه‌های دوستان و فرآیند جامعه‌پذیری شکل می‌گیرد. همچنین، بی‌تفاوتی خانواده، بی‌سازمانی محله‌ای و ناکارآمدی نهادی نیز رابطه مثبتی با گرایش به خشونت داشتند که بر نقش اساسی خانواده‌ها، محله‌ها و نهادهای رسمی اجتماعی در پیشگیری از خشونت تأکید می‌کند.

یافته‌های پژوهش با نظریه معاشرت ترجیحی، نظریه کنترل اجتماعی، نظریه بی‌هنجاری و نظریه بی‌سازمانی اجتماعی همخوانی دارد؛ زیرا تمامی این نظریه‌ها تأکید می‌کنند که تضعیف پیوندهای اجتماعی و افزایش تعامل با گروه‌های منحرف، احتمال بروز رفتارهای خشونت‌آمیز را افزایش می‌دهد. نتایج همچنین نشان داد که مردان و افراد جوان‌تر احتمال بیشتری برای داشتن گرایش‌های خشونت‌آمیز دارند، در حالی که وضعیت اقتصادی - اجتماعی ارتباط معناداری با خشونت نداشت. در مجموع، مدل پیشنهادی پژوهش حدود ۳۶ درصد از تغییرات گرایش به خشونت را تبیین کرد که بیانگر نقش مهم عوامل اجتماعی در فهم رفتار خشونت‌آمیز است.

بر اساس این یافته‌ها، تقویت کارکرد خانواده، ارتقای مهارت‌های فرزندپروری، افزایش سواد رسانه‌ای، اجرای برنامه‌های آموزشی برای تقویت روابط سالم میان همسالان، بهبود عملکرد نهادهای آموزشی و فرهنگی و تقویت انسجام اجتماعی در محله‌ها می‌تواند در کاهش گرایش به خشونت در میان نوجوانان و جوانان مؤثر باشد. این پژوهش با محدودیت‌هایی همچون اتکا به داده‌های پیمایشی، دسترسی محدود به آمارهای رسمی و استفاده از ابزارهای خودگزارشی مواجه بوده است که هنگام تفسیر و تعمیم نتایج باید مورد توجه قرار گیرد.

References

- Ahmadi, H. (۲۰۰۵). *Sociology of Deviance*. Tehran: The Organization for Researching and Composing University Textbooks in the Humanities (SAMT). (In Persian)
- Ahmadi, H., Abbasi Shavazi, M. T., Yadegari, R., & Karami, F. (۲۰۱۷). The relationship between the use of modern media and the tendency toward delinquency among adolescent students: A study of secondary school students in Bastak. *Strategic Studies on Security and Social Order*, ۶(۱۹), ۵۳-۷۰. <https://doi.org/10.22108/ssoss.2017.102725.1046> (In Persian)
- Asadi, M. H., Ahmadi, O., & Baziya, N. (۲۰۱۴). Social factors affecting the tendency toward violence: A case study of secondary school students in Chavar. *Ilam Culture*, ۱۵(۴۱-۴۲), ۲۷-۵۵. (In Persian)
- Babaei Fard, A., & Heydarian, A. (۲۰۱۴). Investigating selected social factors affecting domestic violence. *Woman and Society*, ۵(۲۰), ۳۵-۵۲. (In Persian)
- Davari, A., & Rezazadeh, A. (۲۰۱۷). *Structural Equation Modeling with PLS Software* (۴th ed.). Tehran: University Publications Organization. (In Persian)
- Feyzollahi, A., Moeidfard, S., Danesh, P., & Maleki, A. (۲۰۲۰). An empirical examination of the relationship between institutional anomie and violent crimes in Iran. *Contemporary Sociological Research*, ۹(۱۶), ۲۶۱-۲۸۶. <https://doi.org/10.22084/csr.2020.17466.1569> (In Persian)
- Giddens, A. (۲۰۱۳). *Sociology* (H. Chavoshian, Trans., ۸th ed.). Tehran: Ney Publications. (Original work published in English)

- Golchin, M., & Heydari, A. H. (۲۰۱۲). Interpersonal violence and social capital in the family and school. *Iranian Social Issues Review*, ۳(۱), ۱۷۷-۲۱۲. <https://dor.isc.ac/dor/۲۰,۱۰۰,۱,۲۴۷۶۶۹۳۳,۱۳۹۱,۳,۱,۷,۰>. (In Persian)
- Hosseini Nesar, M., & Feyzovat, E. (۲۰۱۱). *Theories of Social Deviance*. Tehran: Pezhvak Publications. (In Persian)
- Kafaei Atrian, M., Abbaszadeh, F., Sarafraz, N., Izadi Ounjii, F. S., & Asghari Jafarabadi, M. (۲۰۰۸). Domestic violence against pregnant women attending Golabchi Health Center in Kashan. *Zabol University of Medical Sciences Journal*, ۳(۴), ۲۹-۳۷. (In Persian)
- Kalantari, S., Rabbani, R., & Sedaghat, K. (۲۰۰۵). The relationship between poverty, law violation, and the emergence of social problems. *Social Welfare Quarterly*, ۵(۱۸), ۱-۲۲. <http://refahj.uswr.ac.ir/article-۱-۱۹۳۲-fa.html> (In Persian)
- Karimi, F. (۲۰۱۱). Verbal violence and its contributing factors from the perspectives of students and teachers. *Legal Research Journal*, ۲(۲), ۸۵-۱۰۲. (In Persian)
- Kendall, D. (۲۰۱۴). *Contemporary Sociology* (F. Hemmati, Trans.). Tehran: Jame'e Shenasan Publications. (Original work published in English)
- Coser, L. A. (۲۰۰۵). *Masters of Sociological Thought* (M. Salasi, Trans.). Tehran: Elmi Publications. (Original work published in English)
- Mohseni, R., Mikaeili, J., & Talebpour, A. (۲۰۱۶). A sociological explanation of the relationship between defenseless urban spaces and urban violence: A case study of Tehran. *Contemporary Sociological Research*, ۵(۹), ۱۲۵-۱۵۴. <https://doi.org/۱۰,۲۲۰۸۴/csr.۲۰۱۶,۱۸۱۳> (In Persian)
- Mohseni Tabrizi, A. (۲۰۰۴). *Vandalism*. Tehran: Nashr-e An. (In Persian)
- Niazi, M. (۲۰۰۵). *Foundations of Sociology*. Tehran: Novin Publications. (In Persian)
- Sadegh Servestani, R. (۲۰۱۰). *Social Pathology (Sociology of Social Deviance)*. Tehran: SAMT Publications. (In Persian)
- Shaterian, M., & Ganjipour, M. (۲۰۱۰). The impact of Afghan migration on the economic and social conditions of Kashan. *Urban Planning Research Journal*, ۱(۳), ۸۳-۱۰۲. (In Persian)
- Soleimannejad, M., & Ebrahimi, M. (۲۰۲۵). An analysis of the phenomenon of adolescent violence in schools. *Iranian Journal of Social Work*,

۱۱(۴۰), ۱۷۱-۲۱۱. <https://doi.org/۱۰,۲۲۰۵۴/rjsw.۲۰۲۵,۷۰۱۰۲,۶۲۱> (In Persian)

Sohrabzadeh, M., & Mansourian Ravandi, F. (۲۰۱۷). Women's lived experience of verbal violence: A case study of women in Kashan. *Women in Culture and Art*, ۹(۲), ۲۴۵-۲۶۴.

<https://doi.org/۱۰,۲۲۰۵۹/jwica.۲۰۱۷,۲۳۴۶۴۴,۸۸۳> (In Persian)

Seyedranjbar Saezchi, M. M., Mozaffari, A., Farough, F., & Abdollahi, D. (۲۰۱۹). Tendency toward street violence and its related social factors among citizens of Ardabil. *Iranian Social Studies*, ۱۶(۶۱), ۱-۱۸. (In Persian)

Talebi, A., Amini, S., & Tolou-Parsa, S. F. (۲۰۱۵). The effect of anomie on the possibility of communicative action: A case study of Mashhad. *Iranian Journal of Social Issues Review*, ۶(۱), ۵۱-۷۰. (In Persian)

Akers, R. (۲۰۰۴) *Social learning and social structure: A general theory of crime and deviance*. Boston, MA: Northeastern University Press.

Akers, R. L, Jensen, G. F. (۲۰۰۶) The empirical status of social learning theory of crime and deviance: The past, present, and future. In F. T. Cullen, J. P. Wright, & K. Blevins, R. (Eds.). *Taking Stock: The status of criminological theory* (pp. ۳۷-۷. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.

<https://doi.org/۱۰,۴۳۲۴/۹۷۸۱۳۱۵۱۳۰۶۲۰-۲>

Alshammari A. A. (۲۰۱۷) *The Role of Socioeconomic Status, Strain, Parental, and Peer Influence on Delinquency among African-American Youth*: Howard University.

Atkinson, T. (۲۰۱۹) *Young Adult's Feelings of Safety after Observing Physical Violence as Rural Adolescents: A Generic Qualitative Study* (Doctoral dissertation, Capella University).

Bonino, S., Cattellino, E., Ciairano, S. (۲۰۰۵). *Adolescents and Risk: Behavior, Functions and Protective Factors*. New York: Springer Publications.

Brazill-Murray, C. M. (۲۰۱۸) *Adolescent perceptions of addiction: a mixed-methods exploration of Instagram hashtags and adolescent interviews*.

- Hamama, L., A. Ronen-Shenhav. (۲۰۱۳) "The Role of Developmental Features, Environmental Crises, and Personal Resources (Self-Control and Social Support) in Adolescents' Aggressive Behavior." *Aggression and Violent Behavior*, Vol. ۱۸, pp. ۲۶-۳۱.
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.09.001>
- Ingram, J. R., Patchin, J. W., Huebner, B. M., McCluskey, J. D., & Bynum, T. S. (۲۰۰۷). Parents, friends, and serious delinquency: An examination of direct and indirect effects among at-risk early adolescents. *Criminal justice review*, ۳۲(۴), ۳۸۰-۴۰۰.
<https://doi.org/10.1177/0734268073114>
- Krug, E. mercy. (۲۰۰۲) The report on violence and health. *Journal of Public Health*, ۳۶۰(۹۳۳۹), pp: ۱۰۸۳-۱۰۸۸.
[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(02\)11133-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)11133-0)
- Le, P. A., Tran, T. T. H., Khuong, Q. L., Takeuchi, M., Nguyen, T. L., Pham, T. Q. N., ... & Park, K. (۲۰۲۱) Violence and Non-fatal Injuries among Vietnamese In-school Adolescents: National Prevalence Estimates and Associated Factors. *medRxiv*.
<https://doi.org/10.1101/2021.04.12.21255309>
- León Moreno, C., Musitu Ochoa, G., Cañas Pardo, E., Estevez Lopez, E., & Callejas Jerónimo, J. E. (۲۰۲۱) Relationship between school integration, psychosocial adjustment and cyber-aggression among adolescents. *International journal of environmental research and public health*, ۱۸(۱), ۱۰۸.
<https://doi.org/10.3390/ijerph18010108>
- Machado, B., Caridade, S., Araújo, I., & Faria, P. L. (۲۰۲۲) Mapping the cyber interpersonal violence among young populations: a scoping review. *Social Sciences*, ۱۱(۵), ۲۰۷.
<https://doi.org/10.3390/socsci11050207>
- Özdemir Bişkin, S. (۲۰۲۴). Childhood Maltreatment and Adolescent Risky Behavior: Mediating the Effect of Parent-Adolescent Conflict and Violent Tendencies. *Behavioral Sciences*, ۱۴(۱۱), ۱۰۵۸.
<https://doi.org/10.3390/bs14110508>

- Nagle, M. (۲۰۱۹) Examining Effects of Parental Sexual Abuse on Female Juvenile Delinquency Using a Social Developmental Perspective.
- Sampson, R. J., & Laub, J. H. (۱۹۹۷). A life-course theory of cumulative disadvantage and the stability of delinquency. *Developmental theories of crime and delinquency*, ۷, ۱۳۳-۱۶۱.
- Sales, J.M., Irwin, J., Charles, E. (۲۰۰۹). Theories of Adolescent Risk Taking: The Biopsychosocial Model, *Journal of public Health*, ۳۶(۵), pp: ۳۱-۵۰.
- Siegel, D. J. (۲۰۱۵) *Brainstorm: The power and purpose of the teenage brain*. New York, NY: Penguin Publishing Group.
- Siegel, L. J. (۲۰۱۲) *Criminology: Theories, Patterns and Typologies*, Wadsworth Publishing.
- Tobin, A. N. (۲۰۱۶) A study of the impact of crime shows on contemporary criminal investigations (Doctoral dissertation, The George Washington University).
- Tu, X, C., Lou, E., Gao, N., Li, L., S. Zabin. (۲۰۱۲) The Relationship between Sexual Behavior and Nonsexual Risk Behaviors among Unmarried Youth in Three Asian Cities.” *Journal of Adolescent Health*, ۴ (۵۰), pp: ۷۵-۸۲.
- <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2011.12.010>
- World Health Organization. (۲۰۱۶). *Violence Prevention*. Geneva: World Health Organization.
- Vezina, J., Herbert, m., Poulin, F. (۲۰۱۵) Histoty of family violence childhood behavior problems and adolescent highrisk behavior as pridicator of girls repeated pettebs of dating victimization in two developmental periods, *Journal of Violence Against Women*, ۲۱(۴), ۴۳۵-۴۵۹.
- <https://doi.org/10.1177/10778012150570481>

فصلنامه علمی «پژوهش انحرافات و مسائل اجتماعی»

شماره نوزدهم، بهار ۱۴۰۵: ۱-۲۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۱/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۰۱

نوع مقاله: پژوهشی

تبیین جامعه‌شناختی گرایش به خشونت در بین نوجوانان و جوانان شهر کاشان

محمد سلیمان‌نژاد *

محسن نیازی **

طاہره سلیمان‌نژاد ***

چکیده

این پژوهش با هدف تبیین جامعه‌شناختی گرایش به خشونت در میان نوجوانان و جوانان شهر کاشان انجام شده است. خشونت به عنوان مجموعه‌ای از کنش‌های تند و آنی تعریف می‌شود که می‌تواند پیامدهای جسمی، روحی و اجتماعی برای فرد و اطرافیان او به همراه داشته باشد. چارچوب نظری این پژوهش بر پایه نظریه‌های مرتبط با آسیب‌های اجتماعی تدوین شده و روش تحقیق به صورت پیمایشی انجام گرفته است. جامعه آماری تحقیق را نوجوانان و جوانان ساکن شهر کاشان تشکیل داده‌اند که از میان آنان، تعداد ۳۸۳ نفر با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری احتمالی متناسب با حجم و بر اساس فرمول کوکران انتخاب شدند. برای تحلیل داده‌ها نیز از آزمون‌های آماری همبستگی

* نویسنده مسئول: استادیار گروه آموزش علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران
msdt59@yahoo.com
<https://orcid.org/0000/0001/9222/9708>

** استاد گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی و حقوق، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران
niazim@kashanu.ac
<https://orcid.org/0000/0002/4469/7116>

*** دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علوم و تحقیقات، شهر تهران، کشور ایران، کارشناس ارزیابی مراکز تحقیقاتی دانشگاه علوم پزشکی البرز

rsdt70@yahoo.com
<https://orcid.org/0000/0003/2768/7968>

پیرسون، آزمون T زوجی و تحلیل مسیر با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۵ و Smart-PLS برای بررسی روابط میان متغیرهای مستقل و وابسته استفاده شده است. نتایج نشان داد که میان گرایش به خشونت و متغیرهایی مانند تأثیرپذیری از فضای مجازی، داشتن دوستان بزهکار، بی‌تفاوتی خانوادگی، احساس انومی، زندگی در محله نابسامان و کژکارکردی نهادهای اجتماعی، رابطه‌ای مثبت و معنادار وجود دارد. همچنین مردان بیش از زنان به خشونت گرایش دارند و با افزایش سن، این گرایش کاهش می‌یابد. در مقابل، بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی و خشونت، رابطه معناداری مشاهده نشد. بر اساس تحلیل مسیر، سه عامل تعامل با دوستان بزهکار، احساس انومی و تأثیرپذیری از فضای مجازی، بیشترین نقش را در افزایش گرایش به خشونت داشته‌اند. در مجموع متغیرهای بررسی‌شده توانسته‌اند ۳۶ درصد از تغییرات گرایش به خشونت را تبیین کنند که نشان‌دهنده اهمیت عوامل اجتماعی و محیطی در شکل‌گیری رفتارهای خشونت‌آمیز است.

واژه‌های کلیدی: گرایش به خشونت، تعامل با دوستان بزهکار، کژکارکردی نهادی، بی‌تفاوتی خانوادگی و فضای مجازی.

داد واژه‌های کلیدی، پنج

بیان مسئله

در شرایط کنونی، نوجوانان و جوانان با آسیب‌های اجتماعی فراوانی مواجه هستند. یکی از این آسیب‌ها که روابط بین‌فردی را دچار چالش می‌سازد، گرایش به خشونت است که در همه عرصه‌های اجتماعی به صورت شدید و یا با تندی کمتر مشاهده می‌گردد (نیازی، ۱۳۸۴: ۲۵۸). زمینه شکل‌گیری آسیب اجتماعی مربوط به نهادهای تنظیم‌کننده روابط بین افراد است و زمانی که این روابط با شکست مواجه شده، یا دچار تزلزل می‌شوند، شکاف‌های عمیقی بین افراد پدیدار می‌گردد. در این حالت، قوانین تنظیم‌کننده روابط انسان‌ها مورد بی‌احترامی قرار می‌گیرد و متزلزل می‌شود؛ زیرا قانونمندی و پذیرش قانون، ریشه در ساختارهای جامعه دارد و در بستر فرهنگ عمومی قابل بررسی است (کلانتری و دیگران، ۱۳۸۴: ۳). بر اساس اصول پذیرفته، خشونت‌ها محدود به محیط شهری نیستند، اما اغلب در شهرها شاهد پدیده خشونت هستیم و بیشترین رفتارهای خشونت‌آمیز در فضاهای شهری اتفاق می‌افتد. بنابراین از لحاظ مکانی، شهرها و فضاهای درون آن، بیشتر مورد خشونت واقع می‌شوند (محسنی و دیگران، ۱۳۹۵: ۱۲۷).

آسیب‌های اجتماعی، علاوه بر ایجاد نگرانی در حوزه سلامت و بهداشت عمومی، سطح رفاه افراد را به پایین‌ترین حد تقلیل می‌دهد (Tu & et al, ۲۰۱۲: ۷۵). بر مبنای الگوی توسعه اجتماعی^۱ که نشأت گرفته از نظریه یادگیری اجتماعی، نظریه کنترل اجتماعی^۲ و تئوری تمایز^۳ است، افراد، رفتارهای اجتماعی یا ضد اجتماعی خود را بر اساس هنجارها، اعتقادات و ارزش‌های شخصی که جوانان به آنها تعلق دارند، انتخاب می‌نمایند. بنابراین رفتار بزهکارانه، نتیجه ادراک فرصت‌ها برای شرکت در بی‌نظمی اجتماعی، فرصت‌هایی برای تحرکات ضد اجتماعی و نیرومندی‌ای است که در نتیجه این رفتارها رخ می‌دهد. علاوه بر این، الگوی توسعه اجتماعی شامل بسیاری از عوامل پرخطر در پیش‌بینی بزهکاری در بین نوجوانان است (Nagle, ۲۰۱۹: ۴).

رفتارهای ضد اجتماعی به عنوان رفتاری تعریف می‌شود که برخلاف هنجارها، ارزش‌ها و اصول جامعه‌ای است که فرد به آن تعلق دارد. اصطلاح رفتارهای ضد

۱. Social development model

۲. Social control theory

۳. Distinction theory

اجتماعی به انواع مختلفی از رفتارها - از پرخاشگری، سرقت، آسیب به دارایی تا خرابکاری (وندالیسم) - اشاره دارد که در همه این موارد، اشکال تجاوزگرایانه دیده می‌شود. تنها بخش اندکی از این نوع رفتارها که جنبه بزهکارانه و غیر قانونی بودن آنها شدیدتر است، با مداخله مقامات قضایی و پلیس مشخص می‌شود و در واقعیت اکثر رفتارهای ضد اجتماعی صورت گرفته، کشف، گزارش و مجازات نمی‌شوند. همچنین بیشتر رفتار ضد اجتماعی، محدود به سال‌های نوجوانی است (Bonino et al, ۲۰۰۵: ۱۴۳-۱۴۴).

نمود بیشتر رفتارهای ضد اجتماعی در رفتارهای خشونت‌آمیز^۱ مشاهده می‌شود. خشونت، یکی از مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی است که نمود آن در سطوح و حوزه‌های مختلف جامعه قابل مشاهده است. نمود این پدیده در بستر زمانی به شکل‌های مختلفی تداوم یافته است. در گذشته، اعمال خشونت مربوط به حوزه‌ای خاص و مشخص بود، اما امروزه رفتارهای پرخاشگرانه و خشونت‌آمیز در تمامی اشکال و مظاهر آن گسترش یافته است. در متون علمی، خشونت به معنای زیان رساندن، تجاوز کردن، تندی کردن، عصیان‌گری، شدت ورزیدن، به کار بردن زور و تهدید رساندن به کار رفته است. طبق تعریف سازمان بهداشت جهانی، خشونت به معنی به‌کارگیری زور و یا قدرت فیزیکی، تهدید و یا عمل خشن علیه خود، دیگری، گروه‌ها و اعضای جامعه است که این اعمال منجر به آسیب رساندن و مشکلات گوناگونی برای دیگر شهروندان می‌گردد (Krug & Mercy, ۲۰۰۲: ۱۰۸۴). خشونت، عملی عمدی است که برای وارد کردن صدمه به طرف مقابل به کار می‌رود و می‌تواند در هر شرایط زمانی و مکانی و توسط هر کسی اعمال گردد. افرادی که مورد خشونت قرار می‌گیرند، ممکن است اثرات ناخوشایندی بر سلامت روان تجربه کنند و این اثرات بر چگونگی تجربه زندگی افراد در محیط زندگی و تعامل با دیگران تأثیر می‌گذارد (Atkinson, ۲۰۱۹: ۲).

در تحلیل رفتارهای خشونت‌آمیز، توجه به این سه عامل، درک بهتری از پدیده خشونت را آشکار می‌سازد: دسته اول، عوامل درونی یا انگیزشی هستند که انگیزه و تمایل لازم در افراد به سمت رفتارهای پرخاشگرانه ایجاد می‌نمایند. دسته دوم، عوامل

بازدارنده هستند. هر فردی که از ویژگی شخصیتی مطلوبی برخوردار باشد، از خشونت‌ورزی اجتناب می‌نماید. اما دسته سوم، عوامل محیطی و موقعیتی هستند؛ یعنی رفتارهای پر خاشگرانه علاوه بر تأثیرپذیری از ویژگی‌های شخصیتی، به موقعیت و شرایطی که افراد در آن قرار می‌گیرند، مربوط می‌شود (کریمی، ۱۳۹۰: ۸۷).

انتخاب شهر کاشان برای انجام این پژوهش، علاوه بر جایگاه جمعیتی و اقتصادی آن در استان اصفهان، به دلیل تجربه تحولات گسترده اجتماعی و فرهنگی در دهه‌های اخیر بوده است (شاطریان و گنجی‌پور، ۱۳۸۹: ۸۵). گسترش شهرنشینی، مهاجرپذیری، تنوع خرده‌فرهنگ‌ها، توسعه فضاهای مجازی و تغییر سبک زندگی، موجب دگرگونی الگوهای تعامل اجتماعی در این شهر شده و زمینه بروز برخی آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر را افزایش داده است. همچنین گزارش‌های رسمی درباره افزایش مسائلی نظیر طلاق، اعتیاد، حاشیه‌نشینی و نابسامانی‌های اجتماعی نشان می‌دهد که کاشان به عنوان نمونه‌ای مناسب برای بررسی عوامل مؤثر بر گرایش نوجوانان و جوانان به خشونت، اهمیت جامعه‌شناختی قابل توجهی دارد. همچنین تاکنون پژوهش‌های اندکی با موضوع خشونت در شهر کاشان انجام شده است که بیشتر مربوط به خشونت خانوادگی و علیه زنان بوده (ر.ک: سهراب‌زاده و منصوریان راوندی، ۱۳۹۶؛ بابایی فرد و حیدریان، ۱۳۹۳ و کفایی عطریان و دیگران، ۱۳۹۰) است.

در این پژوهش، خشونت شامل ویژگی‌های رفتاری است که برای آسیب رساندن به طرف مقابل اعمال می‌شود و دامنه آن از تحقیر، توهین، تجاوز و ضرب و جرح تا تخریب اموال و دارایی‌ها را در برمی‌گیرد و میل، اراده و آزادی دیگران را دچار خدشه می‌سازد. بنابراین خشونت، قلمرو بین فردی و اجتماعی را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد.

مطالعه حاضر با هدف تبیین جامعه‌شناختی خشونت در میان نوجوانان و جوانان شهر کاشان انجام شده است. از این‌رو پرسش اصلی پژوهش در گام نخست این است که میزان گرایش به خشونت در بین نوجوانان و جوانان شهر کاشان در چه سطحی است؟ و در مرحله بعد، مهم‌ترین عواملی که باعث گرایش به خشونت می‌شوند، کدامند؟

پیشینه پژوهش

در این قسمت پژوهش‌های تجربی انجام‌شده با موضوع خشونت در داخل و خارج از کشور ارائه می‌گردد.

در پژوهش‌های داخلی، سلیمان‌نژاد و ابراهیمی (۱۴۰۳) در پژوهشی کیفی درباره رفتارهای خشونت‌آمیز دانش‌آموزان شهر کرج نشان دادند که سبک فرزندپروری مستبدانه، نابسامانی خانوادگی و مشکلات اقتصادی خانواده، نقش مهمی در گرایش نوجوانان به رفتارهای خشونت‌آمیز دارند. همچنین شرایط نامناسب مدرسه و کاهش تاب‌آوری، این گرایش را تشدید می‌کند.

فیض‌اللهی و همکاران (۱۳۹۹) در مطالعه‌ای درباره آنومی نهادی و جرائم خشونت‌آمیز در ایران به این نتیجه رسیدند که اختلال در نهاد خانواده و نهاد اقتصادی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر رشد جرائم خشن در جامعه ایران است.

سیدرنجبر سقزچی و همکاران (۱۳۹۸) نشان دادند که متغیرهایی مانند آنومی، تجربه خشونت و هزینه - پاداش، رابطه معناداری با گرایش به خشونت خیابانی دارند و بخشی از تغییرات این متغیر را تبیین می‌کنند.

در پژوهشی، احمدی و همکاران (۱۳۹۶) در بررسی رابطه استفاده از رسانه‌های مدرن و تمایل به بزهکاری دریافتند که استفاده از محتوای خشن رسانه‌ای و بازی‌های رایانه‌ای خشونت‌آمیز، با افزایش تمایلات بزهکارانه نوجوانان، رابطه مستقیم دارد.

در پژوهشی دیگر، اسدی و همکاران (۱۳۹۳) نشان دادند که ارتباط با همسالان بزهکار، برچسب‌زنی و ضعف پیوند اجتماعی مدرسه، از عوامل مؤثر بر گرایش دانش‌آموزان به خشونت است.

همچنین گلچین و حیدری (۱۳۹۱) دریافتند که حمایت خانوادگی، تعلق به مدرسه و اعتماد اجتماعی، نقش مهمی در کاهش خشونت بین‌فردی نوجوانان دارد.

در حوزه مطالعات خارجی، **وزدمیر بیشکین**^۱ (۲۰۲۴) نشان داد که تجربه سوءرفتار دوران کودکی از طریق افزایش تنش والد - نوجوان و گرایش به خشونت، احتمال بروز رفتارهای پرخطر را افزایش می‌دهد.

نیامده است

ماچادو و همکاران^۱ (۲۰۲۲) نیز در مطالعه‌ای درباره خشونت سایبری نوجوانان، بر نقش فضای مجازی در بازتولید پرخاشگری و خشونت تأکید کردند.

همچنین لی و همکاران^۲ (۲۰۲۱) در پژوهشی درباره خشونت در مدارس ویتنام نشان دادند که نظارت و حمایت والدین، نقش مهمی در کاهش خشونت نوجوانان دارد. لئون مورنو و همکاران (۲۰۲۱) نیز به رابطه معنادار بین طرد اجتماعی، ناسازگاری روانی - اجتماعی و پرخاشگری سایبری اشاره کرده‌اند.

السماری (۲۰۱۷) نشان داد که متغیرهایی مانند ضعف نظارت والدین، ارتباط با همسالان منحرف و فشار اجتماعی، پیش‌بینی‌کننده مهم بزهکاری نوجوانان است.

همچنین وزینا و همکاران^۳ (۲۰۱۵) تأکید کردند که خشونت خانوادگی، ضعف نظارت والدین و وجود همسالان منحرف، احتمال رفتارهای پرخطر نوجوانان را افزایش می‌دهد.

هاماما و رونن - شنهاو^۴ (۲۰۱۳) در پژوهشی درباره رفتارهای خشونت‌آمیز نوجوانان نشان دادند که عوامل فردی و محیطی به طور هم‌زمان در بروز خشونت نقش دارند. یافته‌ها بیانگر آن بود که نوجوانان دارای فشارهای محیطی و خانوادگی، به‌ویژه پسران و نوجوانان خانواده‌های آسیب‌دیده، بیش از دیگران در معرض رفتارهای خشونت‌آمیز قرار دارند. همچنین حمایت اجتماعی و خودکنترلی، نقش مهمی در کاهش گرایش نوجوانان به خشونت ایفا می‌کند.

با بررسی پیشینه‌های تجربی انجام‌شده داخلی و خارجی، محققان، پژوهش‌های مرتبط با پدیده خشونت را با رویکرد کمی بررسی کرده‌اند که هرچند منجر به شناخت متغیرهای تأثیرگذار فردی، اجتماعی و محیطی بر این پدیده شده است، با این حال این متغیرها اغلب کلیشه‌ای بوده‌اند، به‌گونه‌ای که محققان در پژوهش‌های بعدی تنها دنباله‌رو همان متغیرهای کلیشه‌ای تکراری و در پی آزمون تجربی آنها بوده‌اند. هرچند با پژوهش‌های فراوانی با موضوع خشونت مواجه هستیم، بیشتر آنها تکراری و فاقد جنبه‌های نوآورانه است و بیشترین تمرکز در حوزه خانواده، خشونت خانگی و علیه زنان

۱. Machado

۲. Le et al

۳. Vézina & et al

۴. Hamama and Ronen - Shenhao

بوده است. به گونه‌ای که در اکثر پژوهش‌ها، خشونت به عنوان تجربه‌ای آسیب‌زا برای زنان ترسیم شده است. در این پژوهش سعی شده است با در نظر گرفتن متغیرهای جدیدتر، پدیده خشونت در بین نوجوانان و جوانان تبیین گردد.

دیدگاه‌های نظری پژوهش

در دیدگاه دورکیم، واقعیت‌های اجتماعی و قواعد اخلاقی هنگامی که در وجدان افراد، درونی شود، به راهنمای رفتار بشری تبدیل شده، بر همه کنش‌های افراد، نظارت می‌نمایند. دورکیم ضمن رد کردن خصوصیات فردی، در بررسی رفتار افراد و مسائل جامعه به ویژگی‌های گروه‌ها و ساختارهای آنها می‌پرداخت. همچنین انسجام و عدم انسجام گروه‌ها برای دورکیم حائز اهمیت بود، چون گروه‌های اجتماعی بر اساس میزان یکپارچگی درونی با هم یکسان نیستند. در بعضی گروه‌ها، یکپارچگی در حد بالایی بوده و بر این اساس اعضا با هم هماهنگ می‌شوند. در چنین گروهی، اعضای آن از مصونیت برخوردار گشته، احتمال انجام رفتارهای تند و خشونت‌آمیز در بین آنان کمتر است (کوزر، ۱۳۹۳: ۱۸۹-۱۸۸). بنابراین با کاهش سطح یکپارچگی اجتماعی، زمینه گسترش رفتارهای خشونت‌آمیز افزایش می‌یابد. هرچند از نظر دورکیم، وجود انحراف و کج‌رفتاری در جوامع، امری طبیعی و اجتناب‌ناپذیر است (Akers, ۲۰۰۴: ۱۵۹؛ کندال، ۱۳۹۳: ۲۹۱).

در شرایط آنومی، الزام‌های اخلاقی و ضرورت‌های اجتماعی رنگ می‌بازد، وضعیت زندگی تحمل‌ناپذیر شده، زمینه ورود افراد به رفتارهای همراه با خشونت تشدید می‌گردد. بنابراین معیارها و هنجارها در جوامع امروزی، چه در سطح جامعه و چه در سطح برخی از گروه‌های شکل‌دهنده آن، در حالت تضعیف قرار گرفته و برای جایگزینی هنجارهای جدید آن، اقدامات لازم صورت نگرفته است. جامعه آنومیک یا فروپاشیده در معرض هنجارها و ارزش‌های متضاد با یکدیگر قرار دارد و پیامد آنومی، پیدایش برخی از

مسائل و آسیب‌های اجتماعی است (احمدی، ۱۳۸۴: ۴۵).

پیامده است

یکی از نظریه‌های مهم و پرکاربرد در حوزه آسیب‌های اجتماعی، نظریه بی‌سازمانی اجتماعی^۱ است. این نظریه بیان می‌کند که شرایط و محیط‌های اجتماعی و فیزیکی زندگی افراد بر نوع رفتارهای آنان اثرگذار است. بر این اساس افرادی که در معرض جرم و خشونت قرار می‌گیرند، احتمال بیشتری دارد که به رفتارهای مجرمانه گرایش پیدا کنند. همچنین رسانه‌ها با نهادینه‌سازی هنجارهای فرهنگی، نقش مهمی در تشویق یا بازتولید رفتارهای مجرمانه ایفا می‌کنند (Tobin, ۲۰۱۶: ۱۷-۱۸). نظریه بی‌سازمانی اجتماعی بر این موضوع تأکید دارد که اجزای جامعه در حالت طبیعی دارای نظم و هماهنگی مشخصی هستند، اما در وضعیت بی‌سازمانی، این انسجام و ارتباط منطقی میان اجزا تضعیف شده، هر بخش از کلیت جامعه فاصله می‌گیرد (حسینی‌نثار و فیوضات، ۱۳۹۰: ۵۸).

تبیین کنترل اجتماعی^۲ در ارتباط با بزهکاری در نظریه پیوند اجتماعی تراویس هیرشی^۳، به‌ویژه در کتاب «علل بزهکاری» (۱۹۶۹) مطرح شده است. هیرشی معتقد است که همه افراد بالقوه توانایی تخطی از قانون را دارند، اما پیوندهای اجتماعی و ترس از آسیب دیدن روابط با خانواده، دوستان، معلمان و سایر افراد مهم زندگی، آنان را از ارتکاب جرم باز می‌دارد. نظریه‌پردازان کنترل اجتماعی بر این باورند که پایداری افراد به هنجارها و قوانین جامعه ناشی از وجود کنترل‌ها و نظارت‌های اجتماعی است (Alshammari, ۲۰۱۷: ۳۲). از دیدگاه هیرشی، ضعف یا فقدان پیوند اجتماعی، زمینه‌ساز کج‌روی و رفتارهای انحرافی می‌شود؛ به گونه‌ای که افرادی که دارای انسجام بیشتری با جامعه هستند، تبعیت بیشتری از قواعد اجتماعی دارند، در حالی که افراد بیگانه با هنجارهای اجتماعی، بیشتر به سمت رفتارهای انحرافی سوق می‌یابند (رک: گیدنز، ۱۳۹۲). هیرشی بر اساس تبعیت از دورکیم، رفتار انحرافی را به خاطر فروپاشی انسجام و پیوند فرد با جامعه می‌داند (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۸۹). بر اساس دیدگاه هیرشی، بین پیوند افراد بزهکار با جامعه، خویشاوندان، خانواده و تعهد و باور آنها به رعایت قوانین و مقررات جامعه از یک جهت و احتمال بزهکاری آنان از جهت دیگر، رابطه معکوس وجود

نیامده است

۱. Social disorganization theory

۲. Social control theory

۳. Travis Hirschi

دارد. هیرشی عناصر اصلی‌ای را که باعث پیوند فرد و جامعه می‌شود، در این موارد می‌داند: دلبستگی^۱، تعهد^۲، مشغولیت^۳ و عقیده^۴ (ر.ک: گیدنز، ۱۳۹۲).

نیامده است

نظریه یادگیری اجتماعی^۵ نیز به عنوان یکی از مهم‌ترین رویکردهای تبیین‌کننده رفتارهای بزهکارانه شناخته می‌شود. این نظریه بیان می‌کند که رفتارهای مجرمانه همانند سایر رفتارهای انسانی از طریق یادگیری کسب می‌شوند. آلبرت باندورا، از برجسته‌ترین نظریه‌پردازان این حوزه، معتقد است که افراد در جریان تجربه‌های زندگی، رفتارهای خشونت‌آمیز را فرا می‌گیرند (همان: ۱۶۱). بر اساس این دیدگاه، انحراف و بزهکاری، رفتارهایی اکتسابی و آموختنی هستند و افراد در مواجهه با نگرش‌هایی که قانون‌شکنی را توجیه یا تشویق می‌کنند، بیشتر به رفتارهای انحرافی گرایش می‌یابند (صدیق سروستانی، ۱۳۸۶: ۴۱). تئوری یادگیری اجتماعی بر این نکته تأکید می‌کند که افراد هنگام مواجهه با نگرش‌هایی که نقض قانون را توجیه و تشویق می‌نمایند، به سمت رفتارهای بزهکارانه متمایل می‌شوند (Ingram & et al, ۲۰۰۷: ۳۸۲). این نظریه همچنین تأکید می‌کند که رفتارهای خشونت‌آمیز در بستر فرهنگی و اجتماعی زندگی افراد شکل می‌گیرند و آموخته می‌شوند. در فرایند یادگیری رفتارهای خشونت‌آمیز، عواملی همچون توانایی‌های شناختی و مهارت‌های اجتماعی، نقش تعیین‌کننده دارند و ضعف در این زمینه‌ها می‌تواند نوجوانان را در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار دهد (ر.ک: Siegel, ۲۰۱۵). افزون بر این با گسترش فناوری‌های ارتباطی و شبکه‌های مجازی، امکان انتقال و اشتراک‌گذاری ایده‌ها و الگوهای رفتاری فراهم شده و یادگیری اجتماعی ابعاد گسترده‌تری یافته است (۲: ۲۰۱۸، Brazill-Murray).

نیامده است

نظریه یادگیری اجتماعی نشان می‌دهد که افراد از طریق روابط نزدیک با همسالان بزهکار، تکنیک‌ها و نگرش‌های مرتبط با رفتارهای خشونت‌آمیز را فرا می‌گیرند. بنابراین جرم و انحراف، رفتاری آموختنی تلقی می‌شود (Siegel, ۲۰۱۲: ۲۳۶-۲۳۷). ساترلند نیز در نظریه خود بیان می‌کند که رفتار انحرافی همانند سایر رفتارهای اجتماعی، در تعاملات

۱. Attachment

۲. Commitment

۳. Involvement

۴. Belief

۵. Social learning theory

روزمه و ارتباط با دیگران آموخته می‌شود. افراد در طول زندگی خود با ارزش‌ها و هنجارهای مختلف مواجه می‌شوند و آنها را درونی می‌کنند؛ اما اهمیت اصلی در این است که این الگوها را از چه کسانی می‌آموزند. در مجموع نظریه یادگیری اجتماعی بر این نکته تأکید دارد که عوامل فرهنگی و اجتماعی بر تصمیم‌گیری افراد اثرگذار هستند و بسیاری از رفتارهای انحرافی در بستر محیط اجتماعی فراگرفته می‌شوند (ر.ک: Akers, ۲۰۰۶).

با توجه به دیدگاه‌های نظری مطرح‌شده، گرایش به خشونت در میان نوجوانان و جوانان را می‌توان حاصل برهم‌کنش عوامل فردی، خانوادگی، محیطی و ساختاری دانست. در پژوهش حاضر، متغیر «احساس آنومی» بر اساس نظریه آنومی دورکیم و نظریه فشار عمومی آگنیو تبیین شده است. این نظریه‌ها بیان می‌کنند که احساس ناکامی، بی‌عدالتی، محرومیت و تضعیف هنجارهای اجتماعی می‌تواند زمینه بروز رفتارهای خشونت‌آمیز را فراهم سازد. متغیرهای «بی‌تفاوتی خانوادگی» و «کژکارکردی نهادی» نیز در چارچوب نظریه کنترل اجتماعی هیرشی قابل تبیین هستند؛ زیرا ضعف پیوندهای عاطفی، کاهش نظارت اجتماعی و ناکارآمدی نهادهای رسمی، احتمال گرایش افراد به رفتارهای انحرافی و خشونت‌آمیز را افزایش می‌دهد. همچنین متغیر «تعامل با دوستان بزهکار» بر مبنای نظریه همنشینی افتراقی ساترلند و نظریه یادگیری اجتماعی آکرز تبیین می‌شود. بر اساس این دیدگاه‌ها، رفتار خشونت‌آمیز، امری آموختنی است و افراد، آن را از طریق تعامل با گروه‌های همسال و شبکه‌های غیر رسمی فرا می‌گیرند. نظریه تعاملی خشونت رندال کالینز نیز نشان می‌دهد که خشونت بیش از آنکه حاصل ویژگی‌های فردی باشد، محصول تعاملات گروهی، فشارهای موقعیتی و فضای هیجانی جمعی است.

از سوی دیگر، متغیر «زندگی در محله‌های نابسامان» در چارچوب نظریه بی‌سازمانی اجتماعی قابل تبیین است. این نظریه تأکید می‌کند که ضعف انسجام اجتماعی، ناهمگونی فرهنگی، جابه‌جایی جمعیتی و کاهش نظارت غیر رسمی در محله‌ها، احتمال شکل‌گیری رفتارهای خشونت‌آمیز را افزایش می‌دهد. همچنین متغیر «تأثیرپذیری از فضای مجازی» نیز با رویکرد یادگیری اجتماعی قابل توضیح است؛ زیرا رسانه‌ها و

شبکه‌های مجازی می‌توانند در انتقال و بازتولید الگوهای رفتاری خشونت‌آمیز، نقش ایفا کنند. بر این اساس چارچوب نظری پژوهش حاضر بر تلفیقی از نظریه‌های آنومی، کنترل اجتماعی، یادگیری اجتماعی و بی‌سازمانی اجتماعی استوار است که هر یک، بخشی از سازوکارهای مؤثر بر گرایش نوجوانان و جوانان به خشونت را تبیین می‌کنند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر زمان، مقطعی و بر اساس هدف، کاربردی است. روش پژوهش، پیمایشی بوده، با ابزار پرسشنامه اطلاعات جمع‌آوری شده است. جامعه آماری پژوهش، ۱۱۷۱۶۴ نفر بوده که بر اساس فرمول کوکران، تعداد ۳۸۳ نفر از نوجوانان و جوانان شهر کاشان به روش نمونه‌گیری احتمالی متناسب با اندازه^۱ (حجم)، محله‌های مختلف شهر به عنوان نمونه نهایی پژوهش انتخاب شدند. برای سنجش رفتارهای خشونت‌آمیز از مقیاس استاندارد «پیمایش ملی رفتارهای پرخطر جوانان آمریکا (YRBS)»^۲ (۲۰۱۹) استفاده شد و متغیرهای مستقل نیز با بهره‌گیری از پرسشنامه محقق‌ساخته و استاندارد شده سنجیده شد. روایی صوری ابزار تحقیق با نظر اساتید راهنما و متخصصان حوزه مربوطه تأیید شد. برای بررسی پایایی ابزار، از ضریب آلفای کرونباخ^۳ و پایایی ترکیبی^۴ با استفاده از نرم‌افزار PLS استفاده شد.

نتایج نشان داد که مقدار آلفای کرونباخ تمامی سازه‌های مدل، بیش از ۰/۷ بوده و در سطح مطلوب قرار دارد. همچنین مقدار پایایی ترکیبی متغیرها نیز بیش از ۰/۸ به دست آمد که بیانگر ثبات و هماهنگی مناسب شاخص‌هاست. پس از گردآوری و کدگذاری داده‌ها، تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام شد. برای آزمون فرضیه‌ها و بررسی روابط میان متغیرها، از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون T دو گروه مستقل برای متغیر جنسیت و تحلیل مسیر با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای SPSS^{۲۲} و Smart-PLS استفاده شد.

۱. Probability Proportionate to Size

۲. National Youth Risk Behavior Survey

۳. Cronbachs Alpha

۴. Composite Reliability

جدول ۱- ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده متغیرهای پژوهش

متغیرهای پنهان	ضریب آلفای کرونباخ Cronbach's α value	ضریب پایایی ترکیبی C.R.Value
بی تفاوتی خانوادگی	۰/۸۱۸	۰/۸۲۸
زندگی در محله نابسامان	۰/۷۳۴	۰/۸۲۲
کژکارکردی نهادی	۰/۷۹۵	۰/۸۰۶
تعامل با دوستان بزهکار	۰/۹۲۳	۰/۹۲۷
تأثیرپذیری از فضای مجازی	۰/۹۱۰	۰/۹۴۰
احساس انومی	۰/۸۴۰	۰/۸۵۷
گرایش به خشونت	۰/۷۸۲	۰/۸۴۰

- تعامل با دوستان بزهکار: به سطح تعاملات و تأثیرپذیری از گروه‌های دوستانه‌ای که رفتار بزهکارانه دارند اشاره دارد و نتیجه این پیوند و تعامل، مشغولیت در رفتارهای خشونت‌آمیز است. برای سنجش متغیر تعامل با دوستان بزهکار با دوازده گویه گرفته شده از پرسشنامه و مقیاس علاقه‌مندی (دلبستگی) به والدین و همسالان (IPPA) و مقیاس پاسکال و همکاران (۲۰۰۳)، در سطح سنجش رتبه‌ای و در قالب طیف لیکرت تنظیم شده است.

- زندگی در محله نابسامان: در نظریه محیطی - اجتماعی بر نقش محیط، ساختار خانواده، دوستان دارای پیوندهای بزهکارانه و نوع روابط والدین در گسترش رفتارهای آسیب‌زا تأکید می‌شود. بنابراین محیطی که فرد در آن زندگی می‌کند، نقش مؤثری در بروز رفتارهای خشونت‌آمیز دارد (Sales et al, ۲۰۰۹: ۳۹). برای سنجش متغیر شرایط محیطی آسیب‌زا، چهار گویه و در قالب طیف لیکرت تنظیم شده است.

- بی تفاوتی خانوادگی: نقش خانواده در بروز رفتارهای خشونت‌آمیز، اساسی است. یکی از راه‌های یادگیری رفتارهای پرخاشگرانه از طریق مشاهده و تقلید رفتار والدین است. چنان‌که نقش خانواده، حمایتی، ارشادی و صمیمی با فرزندان باشد، آنها کمتر به سمت رفتارهای خشونت‌آمیز کشیده می‌شوند. همچنین ساختار خانواده، کیفیت رابطه بین فرزندان و والدین و اختلافات خانوادگی، با بروز رفتارهای خشونت‌آمیز در ارتباط است. برای سنجش متغیر زمینه خانوادگی، از چهارده گویه آرمسدن و گرینبرگ (IPPA) در سطح سنجش رتبه‌ای و در قالب طیف لیکرت استفاده شده است.

- تأثیرپذیری از فضای مجازی: رسانه‌ها، نقش اساسی در تشویق افراد به ارتکاب جرم دارند؛ زیرا رسانه، هنجارهای فرهنگی برای رفتارها را نهادینه می‌کند (Tobin, ۲۰۱۶: ۱۷-۱۸). برای سنجش متغیر اثرپذیری رسانه‌ای، سه گویه در سطح سنجش رتبه‌ای و در قالب طیف لیکرت تنظیم شده است.

- کژکارکردی نهادی: هر یک از نهادهای اساسی جامعه که نقش اساسی در فرآیند جامعه‌پذیری بر عهده دارند، در مواردی از وظایف اساسی خود بازمانده، دچار بی‌تعادلی می‌شوند که نتیجه فعالیت‌های آن سازمان‌ها، منجر به آسیب‌هایی در جامعه می‌گردد. برای سنجش متغیر کژکارکردی نهادی، چهار گویه در قالب طیف لیکرت تنظیم شده است.

- احساس آنومی: وضعیتی است که فرد هنجارها و قواعد اجتماعی را ناکارآمد و فاقد اعتبار می‌داند، نسبت به جامعه احساس بی‌اعتمادی و بی‌قدرتی پیدا می‌کند و این وضعیت می‌تواند تعاملات و کنش‌های اجتماعی را تضعیف کند (طالبی و دیگران، ۱۳۹۴: ۵۲).

اگر این احساس بیشتر اوقات تجربه شود، پیامدهایی از قبیل گرایش به رفتارهای پرخطر مانند مصرف مواد، سیگار، مشروبات و خشونت به دنبال دارد. برای سنجش متغیر احساس آنومی، شش گویه و در قالب طیف لیکرت تنظیم شده است.

- خشونت: یعنی استفاده عمدی از زور و قدرت بدنی برای آسیب رساندن به خود و دیگران و یا گروه خاصی از جامعه به طوری که ممکن است منجر به ایجاد جراحت، آسیب روانی، عدم رشد صحیح و حتی مرگ افراد گردد (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۱۶). برای سنجش متغیر گرایش به خشونت، پنج گویه و در قالب طیف لیکرت تنظیم شده است.

یافته‌های پژوهش

در این بخش، یافته‌های پژوهش در دو بخش یافته‌های توصیفی و استنباطی ارائه می‌گردد.

نیامده است

نیامده است

یافته‌های توصیفی

جدول ۲- مشخصات شرکت‌کنندگان در مطالعه

متغیرها	فراوانی	درصد
جنس	زن	۱۹۴
	مرد	۱۸۹
	جمع	۳۸۳
سن	۱۹ تا ۱۵ سال	۷۱
	۲۴ تا ۲۰ سال	۷۵
	۲۹ تا ۲۵ سال	۷۷
	۳۴ تا ۳۰ سال	۸۲
	۳۹ تا ۳۵ سال	۷۸
	جمع کل	۳۸۳
	میانگین سنی	۲۷/۴۵
پایگاه اقتصادی و اجتماعی	پایین	۵۳
	متوسط	۲۹۸
	بالا	۳۲
	جمع کل	۳۸۳

بر مبنای نتایج به‌دست‌آمده از جدول (۲)، میانگین سنی پاسخگویان، حدود ۲۷/۵ سال بوده و ۴۹/۳ درصد معادل ۱۸۹ نفر از پاسخگویان را مردان و ۵۰/۷ درصد، معادل ۱۹۴ نفر از آنان را زنان تشکیل داده‌اند. اکثریت پاسخگویان، معادل ۷۷/۸ درصد در طبقه متوسط، ۱۳/۸ درصد مربوط به طبقه پایین و کمترین آنها، معادل ۸/۴ درصد پاسخگویان متعلق به طبقه بالا بوده است.

در این پژوهش از پنج گویه مربوط به رفتارهای خشونت‌آمیز بر اساس مقیاس مطالعه ملی پیمایش رفتارهای پرخطر جوانان آمریکایی در سال ۲۰۱۹ استفاده شده، بر اساس فرهنگ و ساختار جامعه مورد مطالعه، تعدیل و بومی‌سازی گردیدند.

جدول ۳- توصیف متغیر وابسته گرایش به خشونت

متغیر	سطح	فراوانی	درصد
گرایش به خشونت	پایین	۱۸۷	۴۸/۸
	متوسط	۱۵۹	۴۱/۵
	بالا	۳۷	۹/۷
جمع		۳۸۳	۱۰۰

نتایج جدول (۳) نشان می‌دهد که میزان گرایش به خشونت در میان ۴۸/۸ درصد از نمونه مورد مطالعه در حد پایین، ۴۱/۵ درصد در حد متوسط و در بین ۹/۷ درصد در حد بالا بوده است.

تحلیل استنباطی

جدول ۴- آزمون تفاوت میانگین گرایش به خشونت بر اساس جنسیت پاسخگویان

متغیر	جنسیت	فراوانی	میانگین	اختلاف میانگین	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری (Sig)
گرایش به خشونت	مرد	۱۸۸	۸/۱۵	۱/۵۰۶۹۲	۶/۲۸۵	۳۸۱	۰/۰۰۰
	زن	۱۹۵	۶/۶۵				

بر اساس نتایج جدول بالا، میانگین گرایش به خشونت در بین مردان (۸/۱۵)، بیشتر از میانگین شیوع این رفتارها در بین زنان (۶/۶۵) است. همچنین تفاوت میانگین به‌دست‌آمده (۱/۵۰) برای دو گروه پاسخگویان مرد و زن بر مبنای مقدار معنی‌داری حاصل شده $\text{Sig} = ۰/۰۰۰$ ، از لحاظ آماری معنادار است.

جدول ۵- ضریب همبستگی بین متغیرهای مستقل و گرایش به خشونت

گرایش به خشونت		سن
متغیرهای مستقل	همبستگی r پیرسون	سطح معناداری sig
پایگاه اقتصادی - اجتماعی	۰/۶۶	۰/۱۹۵
سن	*-۰/۰۳	۰/۰۴۴
بی‌تفاوتی خانوادگی	**۰/۴۰۳	۰/۰۰۰

۰/۰۰۰	** / ۴۲۹	زندگی در محله نابسامان
۰/۰۰۰	** / ۱۹۹	کژکارکردی نهادی
۰/۰۰۰	** / ۵۳۷	تعامل با دوستان بزهکار
۰/۰۰۰	** / ۳۴۲	تأثیرپذیری از فضای مجازی
۰/۰۰۰	** / ۴۱۵	احساس انومی

** : معنی‌داری در سطح خطای ۰/۰۱ * : معنی‌داری در سطح خطای ۰/۰۵

نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که میان پایگاه اقتصادی - اجتماعی و گرایش به خشونت، رابطه معناداری وجود ندارد؛ زیرا سطح معناداری آزمون، بیشتر از ۰/۰۵ بوده است. این یافته بیانگر آن است که گرایش به خشونت در میان طبقات مختلف اجتماعی تقریباً الگوی مشابهی دارد و خشونت، محدود به طبقه خاصی نیست. در مقابل، بین سن و گرایش به خشونت، رابطه معنادار و معکوس مشاهده شد؛ به گونه‌ای که افراد در سنین پایین‌تر، گرایش بیشتری به رفتارهای خشونت‌آمیز داشته‌اند و با افزایش سن، میزان این گرایش کاهش یافته است.

همچنین یافته‌ها نشان داد که متغیرهای تأثیرپذیری از فضای مجازی، تعامل با دوستان بزهکار، بی‌تفاوتی خانوادگی، احساس انومی، زندگی در محله نابسامان و کژکارکردی نهادی، همگی رابطه مثبت و معناداری با گرایش به خشونت دارند. به بیان دیگر، افزایش هر یک از این عوامل، با افزایش میزان گرایش به خشونت همراه بوده است.

تحلیل مسیر

مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM)^۱ این امکان را فراهم می‌کند که روابط میان متغیرها در قالب یک الگوی کلی بررسی شود. در این پژوهش، برای ارزیابی اثرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرها و نیز بررسی برازش مدل اندازه‌گیری و ساختاری، از نرم‌افزار Smart-PLS و روش حداقل مربعات جزئی استفاده شد.

ارزیابی برازش مدل

جدول ۶- ارزیابی برازش بخش مدل‌های اندازه‌گیری و ساختاری پژوهش

متغیرهای پنهان	میانگین واریانس استخراجی AVE	CV Com	CV Red	Q ^۲
بی‌تفاوتی خانوادگی	۰/۵۰۳	۰/۳۲۲	۰/۱۸۹	۰/۱۸۴
زندگی در محله نابسامان	۰/۵۴۱	۰/۳۶۷	۰/۲۵۴	۰/۲۵۶
کژکارکردی نهادی	۰/۵۹۱	۰/۳۴۵	-	-
تعامل با دوستان بزه‌کار	۰/۵۴۱	۰/۴۳۶	۰/۲۶۷	۰/۲۷۱
تأثیرپذیری از فضای مجازی	۰/۸۴۰	۰/۵۹۵	-	-
احساس انومی	۰/۵۵۲	۰/۳۴۹	۰/۳۶۵	۰/۳۷۵
گرایش به خشونت	۰/۵۱۷	۰/۳۹۴	۰/۲۷۲	۰/۲۹۳

در ارزیابی روایی همگرا^۱، میانگین واریانس اشتراکی (AVE)^۲ استخراج‌شده تمامی سازه‌ها، بیشتر از ۰/۵ به دست آمد که نشان‌دهنده مناسب بودن روایی همگرا در مدل پژوهش است. برای سنجش کیفیت مدل اندازه‌گیری نیز از شاخص‌های اشتراک با روایی متقاطع (CV Com)^۳ و افزونگی (CV Red)^۴ استفاده شد. نتایج این شاخص‌ها بیانگر مناسب بودن برازش بخش اندازه‌گیری و ساختاری مدل بود. شاخص Q^۲ نیز برای بررسی قدرت پیش‌بینی مدل به کار رفت. مقادیر به‌دست‌آمده نشان داد که مدل پژوهش از قدرت پیش‌بینی متوسط برخوردار است و سازه‌های برون‌زا، توان مناسبی در تبیین متغیر وابسته دارند.

۱. Convergent Validity

۲. Average Variance Extracted

۳. CV-Communality

۴. CV Redundancy

جدول ۷- اعتبار تشخیصی (واگرا) به روش فورنل و لارکر

متغیرهای پنهان	احساس انومی	تعامل با دوستان بزهکار	زندگی در محله نابسمان	خانوادگی بی تفاوتی	فضای مجازی	تأثیرپذیری از خشونت	کژکارکردی نهادی
احساس انومی	۰/۷۴۳						
تعامل با دوستان بزهکار	۰/۵۸۹	۰/۷۳۶					
زندگی در محله نابسمان	۰/۴۴۷	۰/۶۱۹	۰/۷۳۶				
بی تفاوتی خانوادگی	۰/۶۴۴	۰/۴۸۷	۰/۴۲۰	۰/۵۸۵			
تأثیرپذیری از فضای مجازی	۰/۴۲۳	۰/۵۶۰	۰/۴۶۴	۰/۴۷۹	۰/۹۱۶		
خشونت	۰/۵۳۵	۰/۵۳۲	۰/۴۰۰	۰/۴۱۷	۰/۳۵۷	۰/۷۱۹	
کژکارکردی نهادی	۰/۳۱۴	۰/۳۵۰	۰/۴۵۳	۰/۳۲۰	۰/۳۸۰	۰/۲۵۲	۰/۷۶۹

اعتبار تشخیصی

برای بررسی روایی واگرا، معیار فورنل و لارکر^۱ محاسبه شد. نتایج نشان داد که مقادیر قطر اصلی ماتریس از سایر ضرایب بیشتر است. بنابراین روایی واگرایی مدل در سطح قابل قبول قرار دارد. زمانی روایی واگرا تأیید می شود که مقادیر موجود در قطر اصلی ماتریس از مقادیر خانه های زیرین خود بیشتر باشد (داوری و رضازاده، ۱۳۹۶: ۸۴) که با بررسی جدول و مقدار روایی حاصل شده، این امر به خوبی محقق شده است.

ارزیابی ضرایب مسیر متغیرهای مدل ساختاری

در جدول زیر، مقدار ضرایب مسیر، میانگین، انحراف معیار، آماره t و سطح معناداری هر یک از مسیرهای مستقیم ارائه شده است.

جدول ۸- ضرایب تأثیر مسیرهای مستقیم، مقدار t و سطح معناداری

متغیر	ضریب مسیر	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح معناداری
احساس آنومی - < خشونت	۰/۳۳۸	۰/۳۳۵	۰/۰۷۰	۴/۸۴۹	۰/۰۰۰
تعامل با دوستان بزهکار - < احساس آنومی	۰/۳۶۱	۰/۳۵۷	۰/۰۵۰	۷/۲۳۶	۰/۰۰۰
تعامل با دوستان بزهکار - < بی‌تفاوتی خانوادگی	۰/۲۹۶	۰/۳۰۴	۰/۰۵۸	۵/۰۵۹	۰/۰۰۰
تعامل با دوستان بزهکار - < خشونت	۰/۳۳۴	۰/۳۴۰	۰/۰۶۵	۵/۰۸۲	۰/۰۰۰
بی‌تفاوتی خانوادگی - < احساس آنومی	۰/۴۶۹	۰/۴۷۳	۰/۰۴۴	۱۰/۵۵۷	۰/۰۰۰
تأثیرپذیری از فضای مجازی - < تعامل با دوستان بزهکار	۰/۴۹۹	۰/۴۹۶	۰/۰۴۳	۱۱/۴۶۶	۰/۰۰۰
تأثیرپذیری از فضای مجازی - < زندگی در محله نابسامان	۰/۳۴۱	۰/۳۴۲	۰/۰۵۰	۶/۷۷۲	۰/۰۰۰
تأثیرپذیری از فضای مجازی - < بی‌تفاوتی خانوادگی	۰/۲۷۰	۰/۲۶۷	۰/۰۶۳	۴/۲۶۳	۰/۰۰۰
کژکارکردی نهادی - < تعامل با دوستان بزهکار	۰/۱۶۰	۰/۱۶۲	۰/۰۴۴	۳/۶۷۴	۰/۰۰۰
کژکارکردی نهادی - < زندگی در محله نابسامان	۰/۳۲۳	۰/۳۲۷	۰/۰۴۸	۶/۷۸۶	۰/۰۰۰
کژکارکردی نهادی - < بی‌تفاوتی خانوادگی	۰/۱۱۴	۰/۱۱۴	۰/۰۵۱	۲/۲۲۷	۰/۰۲۶
R Square = ۰/۳۵۹				R Square Adjusted = ۰/۳۵۶	

بررسی ضرایب مسیرهای مستقیم نشان می‌دهد که به ترتیب متغیرهای مستقل تأثیرپذیری از فضای مجازی - < تعامل با دوستان بزهکار (۰/۴۹۹)، بی‌تفاوتی خانوادگی - < احساس آنومی (۰/۴۶۹)، تعامل با دوستان بزهکار - < احساس آنومی (۰/۳۶۱)، تأثیرپذیری از فضای مجازی - < زندگی در محله نابسامان (۰/۳۴۱)، احساس آنومی - < خشونت (۰/۳۳۸)، تعامل با دوستان بزهکار - < خشونت (۰/۳۳۴) و کژکارکردی نهادی - < زندگی در محله نابسامان (۰/۳۲۳)، بیشترین تأثیر را داشته‌اند.

در مجموع متغیرهای مستقل این پژوهش به صورت مستقیم و غیر مستقیم، ۳۶ درصد از واریانس متغیر وابسته گرایش به خشونت را تبیین نموده و ۶۴ درصد آن متغیرهایی هستند که خارج از مدل حاضر هستند.

اثرات مستقیم، غیر مستقیم و کل

در جدول زیر، اثرات کل و همچنین اثرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای مستقل حاضر در مدل بر متغیر وابسته ارائه شده است.

جدول ۹- ضرایب تأثیر مسیرهای مستقیم، مقدار t و سطح معناداری

متغیر	مستقیم	غیر مستقیم	اثر کل		
			مقدار اثر	مقدار t	سطح معناداری
احساس آنومی - < گرایش به خشونت	۰/۳۳۸		۰/۳۳۸	۴/۵۳۲	۰/۰۰۰
تعامل با دوستان بزهکار - < گرایش به خشونت	۰/۳۳۴	۰/۱۵۹	۰/۴۹۴	۹/۲۱۸	۰/۰۰۰
زندگی در محله نابسامان - < گرایش به خشونت	۰/۲۴۹		۰/۲۴۹	۶/۴۲۵	۰/۰۰۰
کژکارکردی نهادی - < گرایش به خشونت	۰/۰۹۹	۰/۰۹۹	۰/۰۹۹	۴/۲۱۳	۰/۰۰۰
بی تفاوتی خانوادگی - < گرایش به خشونت	۰/۱۵۸	۰/۱۵۸	۰/۱۵۸	۴/۰۳۰	۰/۰۰۰
تأثیرپذیری از فضای مجازی - < گرایش به خشونت	۰/۲۹۳	۰/۲۹۳	۰/۲۹۳	۸/۹۵۴	۰/۰۰۰
R Square Adjusted= ۰/۳۵۶			R Square= ۰/۳۵۹		

بر اساس ضرایب هر یک از مسیرهای مستقیم، غیر مستقیم و کل، بیشترین اثر کلی مربوط به تأثیر تعامل با دوستان بزهکار، احساس آنومی و تأثیرپذیری از فضای مجازی بوده که بر گرایش به خشونت تأثیر داشته‌اند.

توان پیش‌بینی‌کنندگی مدل ساختاری

جدول ۱۰- بررسی توان پیش‌بینی‌کنندگی مدل ساختاری

مقدار f	متغیر
۰/۱۱۶	احساس انومی - < گرایش به خشونت
۰/۲۰۵	تعامل با دوستان بزهکار - < احساس انومی
۰/۲۹۳	زندگی در محله نابسامان - < تعامل با دوستان
۰/۱۲۱	کژکارکردی نهادی - < زندگی در محله نابسامان
۰/۳۴۴	بی‌تفاوتی خانوادگی - < احساس انومی
۰/۱۶۴	تأثیرپذیری از فضای مجازی - < تعامل با دوستان بزهکار
۰/۱۴۷	تأثیرپذیری از فضای مجازی - < زندگی در محله نابسامان
۰/۰۶۴	تأثیرپذیری از فضای مجازی - < بی‌تفاوتی خانوادگی
۰/۱۱۴	تعامل با دوستان بزهکار - < گرایش به خشونت
۰/۰۴۲	تعامل با دوستان بزهکار - < بی‌تفاوتی خانوادگی

اندازه اثر f کوهن نشان می‌دهد که هر یک از متغیرهای مستقل در یک مدل رگرسیونی به چه میزان در بزرگ شدن ضریب تعیین نقش دارند؛ بدین معنی که شدت رابطه میان سازه‌های مدل را تعیین می‌کنند. هرچه حذف یک متغیر مستقل، بیشترین اثر را در کاهش R^2 داشته باشد، بیانگر این است که نقش آن کلیدی‌تر است. بر این اساس بی‌تفاوتی خانوادگی - < احساس انومی، بزرگ‌ترین تأثیر را داشته و نقش زندگی در محله نابسامان - < تعامل با دوستان بزهکار، تعامل با دوستان بزهکار - < احساس انومی و تأثیرپذیری از فضای مجازی - < تعامل با دوستان بزهکار در حد متوسط و سایر متغیرها در حد کوچک هستند.

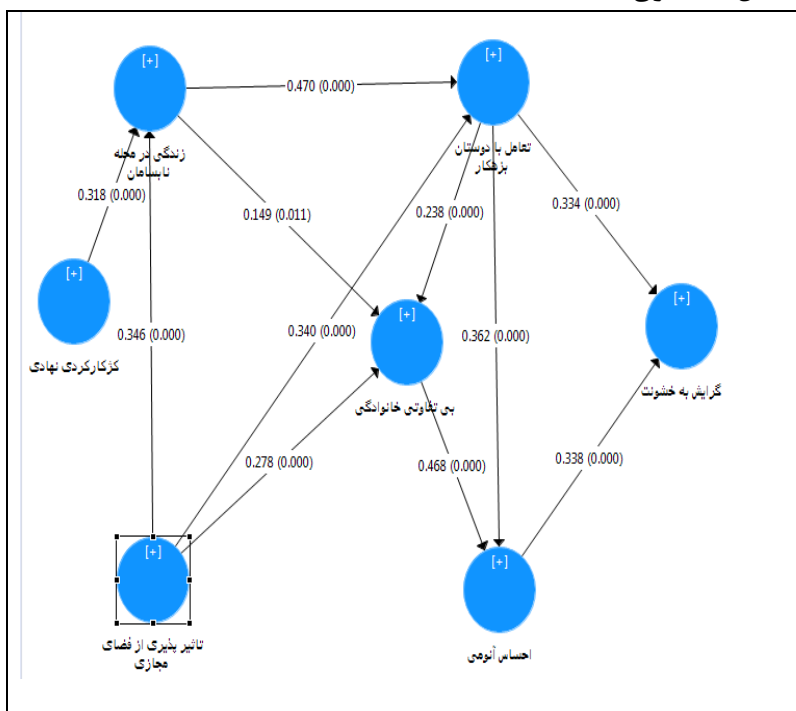
ارزیابی کلی مدل ساختاری پژوهش

جدول ۱۱- ارزیابی مدل ساختاری پژوهش

الگوی تخمینی	الگوی اشباع‌شده	برآزش مدل
۰/۰۷۹	۰/۰۷۸	SRMR
۶/۹۵۰	۶/۹۱۶	d_ ULS
۱/۶۰۰	۱/۵۹۸	d_ G
۳/۴۶۸/۰۹۴	۳/۴۶۴/۸۸۶	Chi-Square
۰/۶۳۴	۰/۶۳۴	NFI

همچنین مقدار شاخص SRMR کمتر از ۰/۰۸ به دست آمد که بیانگر انطباق مطلوب داده‌های تجربی با مدل نظری پژوهش است و برازش مناسب مدل را تأیید می‌کند.

مدل ساختاری

شکل ۱- ضریب تبیین مدل ساختاری پژوهش

در نهایت نتایج تحلیل مسیر نشان داد که تمامی متغیرهای مستقل دارای اثر معنادار بر گرایش به خشونت هستند و مجموع متغیرهای پژوهش توانسته‌اند ۳۵/۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کنند که بیانگر برازش متوسط رو به قوی مدل است.

بحث و نتیجه‌گیری

خشونت در میان نوجوانان و جوانان را نمی‌توان صرفاً به ویژگی‌های فردی تقلیل داد، بلکه این پدیده محصول برهم‌کنش عوامل خانوادگی، محیطی، نهادی و شبکه‌های ارتباطی است. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که گرایش به خشونت در میان جوانان شهر کاشان، بیش از هر چیز تحت تأثیر ضعف فرایندهای جامعه‌پذیری، گسترش احساس بی‌هنجاری و تعامل با گروه‌های همسالان بزهکار قرار دارد. در این میان، متغیر «تعامل با دوستان بزهکار»، قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده گرایش به خشونت بوده است؛ موضوعی که اهمیت شبکه روابط غیر رسمی و گروه‌های همسال را در شکل‌دهی رفتارهای خشونت‌آمیز نشان می‌دهد.

این یافته را می‌توان در چارچوب نظریه «همنشینی افتراقی» ساترلند تبیین کرد. بر اساس این نظریه، رفتار مجرمانه و خشونت‌آمیز، امری اکتسابی است و افراد آن را در تعامل با گروه‌های صمیمی و نزدیک می‌آموزند. نوجوانان و جوانانی که بخش قابل توجهی از اوقات خود را در کنار دوستان بزهکار سپری می‌کنند، به تدریج تعاریف موافق با خشونت را فرا می‌گیرند و رفتارهای پرخاشگرانه برای آنان عادی‌سازی می‌شود. از سوی دیگر، این یافته با نظریه پیوند اجتماعی هیرشی نیز قابل تبیین است؛ زیرا ضعف تعلق و دلبستگی به خانواده و نهادهای رسمی، موجب می‌شود فرد پیوند بیشتری با گروه‌های غیر رسمی و منحرف برقرار کرده، احتمال گرایش او به رفتارهای خشونت‌آمیز افزایش یابد. یافته‌های این بخش با نتایج پژوهش‌های اسدی و همکاران (۱۳۹۳)، گلچین و حیدری (۱۳۹۱)، السامری (۲۰۱۷) و وزینا و همکاران (۲۰۱۵) همخوانی دارد و بر نقش تعیین‌کننده گروه همسالان در یادگیری و بازتولید رفتارهای خشونت‌آمیز تأکید می‌کند.

نتایج پژوهش همچنین نشان داد که بی‌تفاوتی خانوادگی، رابطه مستقیمی با گرایش به خشونت دارد. خانواده، مهم‌ترین نهاد جامعه‌پذیری اولیه است و ضعف نظارت، کاهش حمایت عاطفی و اختلال در روابط خانوادگی می‌تواند زمینه شکل‌گیری رفتارهای پرخاشگرانه را فراهم سازد. این یافته نیز با نظریه کنترل اجتماعی هیرشی همخوانی دارد؛ زیرا هرچه پیوندهای عاطفی و نظارتی خانواده تضعیف شود، میزان کنترل

اجتماعی غیر رسمی کاهش یافته، احتمال بروز رفتارهای انحرافی و خشونت‌آمیز افزایش می‌یابد.

همسویی این یافته با نتایج پژوهش‌های سلیمان‌نژاد و ابراهیمی (۱۴۰۳)، فیض‌اللهی و همکاران (۱۳۹۹)، گلچین و حیدری (۱۳۹۱)، بیشکین (۲۰۲۴)، الساماری (۲۰۱۷)، وزینا و همکاران (۲۰۱۵) و هماما و رون - شنهاو (۲۰۱۳) بیانگر آن است که ضعف کارکردهای حمایتی و نظارتی خانواده می‌تواند زمینه افزایش رفتارهای خشونت‌آمیز را در میان نوجوانان و جوانان فراهم سازد. از سوی دیگر، تأثیر زندگی در محله‌های نابسامان بر گرایش به خشونت نشان می‌دهد که شرایط محیطی و ساختار اجتماعی محل سکونت در بازتولید خشونت، نقش مهمی دارند.

این یافته در چارچوب نظریه «نابسامانی اجتماعی» قابل تبیین است. بر اساس این دیدگاه، محله‌هایی که با جابه‌جایی جمعیتی، ضعف انسجام اجتماعی، ناهمگونی فرهنگی و کاهش نظارت غیر رسمی مواجه‌اند، ظرفیت کمتری برای کنترل رفتارهای انحرافی دارند و در نتیجه بستر مساعدتری برای شکل‌گیری خشونت فراهم می‌شود. شرایط برخی مناطق شهر کاشان، به‌ویژه در اثر گسترش ناهمگونی‌های فرهنگی و جمعیتی می‌تواند به تضعیف همبستگی اجتماعی و افزایش تعارضات رفتاری منجر شود. یافته‌های این بخش با نتایج مطالعات اسدی و همکاران (۱۳۹۳)، بیشکین (۲۰۲۴) و هماما و رون - شنهاو (۲۰۱۳) همخوانی دارد و مؤید نقش عوامل محیطی در گرایش به خشونت است.

یافته‌های پژوهش نشان داد که کژکارکردی نهادی، رابطه مثبت و معناداری با گرایش به خشونت دارد؛ به گونه‌ای که ضعف عملکرد نهادهای اجتماعی و فرهنگی، زمینه افزایش رفتارهای خشونت‌آمیز را فراهم می‌سازد. این مسئله را می‌توان در چارچوب نظریه کنترل اجتماعی تبیین کرد؛ زیرا ناکارآمدی نهادهای رسمی موجب تضعیف نظارت و انسجام اجتماعی می‌شود. در مقابل، عملکرد مؤثر نهادهایی مانند مدرسه، دانشگاه و سایر سازمان‌های فرهنگی می‌تواند نقش مهمی در کاهش خشونت و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی داشته باشد. نتایج به‌دست‌آمده با شواهد تجربی ارائه‌شده در پژوهش‌های گلچین و حیدری (۱۳۹۱)، لئون مورو و همکاران (۲۰۲۱)،

السماری (۲۰۱۷) و هماما و رونن - شنهاو (۲۰۱۳) سازگار است و بر اهمیت کارکرد نهادهای اجتماعی در کنترل خشونت تأکید دارد.

همچنین نتایج نشان داد که تأثیرپذیری از فضای مجازی با افزایش گرایش به خشونت رابطه دارد. گسترش رسانه‌های نوین و شبکه‌های اجتماعی سبب شده است که بخشی از فرایند جامعه‌پذیری از خانواده و نهادهای رسمی به فضای مجازی منتقل شود. بازنمایی مکرر خشونت در رسانه‌ها، عادی‌سازی رفتارهای پرخاشگرانه و الگوبرداری از کنش‌های خشونت‌آمیز می‌تواند حساسیت افراد نسبت به خشونت را کاهش داده، پذیرش آن را افزایش دهد. این یافته‌ها منطبق با نتایج پژوهش‌های احمدی و همکاران (۱۳۹۶) و لئون مورنو و همکاران (۲۰۲۱) بوده، نشان‌دهنده نقش معنادار فضای مجازی در بازتولید رفتارهای خشونت‌آمیز است.

یافته‌های پژوهش درباره تأثیر احساس انومی نیز بیانگر آن است که هرچه افراد، احساس بی‌هنجاری، بی‌عدالتی و ناامیدی بیشتری داشته باشند، گرایش آنان به خشونت افزایش می‌یابد. این نتیجه با نظریه انومی مرتن قابل توضیح است. هنگامی که میان اهداف اجتماعی مورد پذیرش جامعه و امکانات مشروع دستیابی به آن اهداف، شکاف ایجاد می‌شود، افراد دچار فشار و ناکامی شده، ممکن است واکنش‌های پرخاشگرانه و خشونت‌آمیز از خود بروز دهند. در چنین شرایطی، خشونت می‌تواند به مثابه واکنشی به احساس محرومیت، طردشدگی و ناکامی اجتماعی ظاهر شود. نتایج فرضیه‌های این تحقیق با نتایج پژوهش‌های فیض‌اللهی و همکاران (۱۳۹۹) و سیدرنجبرسقزچی و همکاران (۱۳۹۸) همسو است و نشان می‌دهد که گسترش احساس بی‌هنجاری و ناکامی اجتماعی می‌تواند احتمال بروز رفتارهای خشونت‌آمیز را افزایش دهد.

در تبیین یافته‌های مربوط به سن و جنسیت نیز می‌توان گفت که مردان و افراد کم‌سن‌تر، بیش از سایر گروه‌ها در معرض رفتارهای خشونت‌آمیز قرار دارند. این مسئله را می‌توان ناشی از ویژگی‌های دوره نوجوانی و جوانی، هیجان‌طلبی بیشتر، کنترل هیجانی ضعیف‌تر و اهمیت بالاتر گروه همسالان در این دوره سنی دانست.

در مجموع نتایج پژوهش نشان می‌دهد که گرایش به خشونت در میان نوجوانان و جوانان شهر کاشان بیش از آنکه ناشی از عوامل صرفاً اقتصادی باشد، ریشه در ضعف پیوندهای اجتماعی، اختلال در فرایند جامعه‌پذیری، احساس بی‌هنجاری و نفوذ

گروه‌های همسال دارد. همچنین مدل تحقیق توانسته است ۳۶ درصد از تغییرات گرایش به خشونت را تبیین کند که بیانگر اهمیت متغیرهای اجتماعی در فهم این پدیده است. بر این اساس کاهش خشونت اجتماعی مستلزم تقویت انسجام خانوادگی، ارتقای کارکرد نهادهای فرهنگی و آموزشی، افزایش نظارت اجتماعی در محله‌ها و فراهم ساختن بسترهای سالم تعاملات اجتماعی برای نوجوانان و جوانان است.

از جمله محدودیت‌های این پژوهش از آنجایی که برای سنجش مقیاس رفتارهای پرخطر از پرسشنامه ملی رفتارهای پرخطر جامعه آمریکا استفاده شد، بنابراین سنجش مفاهیم و مقوله‌های رفتارهای پرخطر با در نظر گرفتن شرایط ساختاری و ویژگی‌های فرهنگی جامعه مورد مطالعه بر سختی کار می‌افزود. شیوه جمع‌آوری اطلاعات، یکی دیگر از مشکلات و محدودیت‌های این پژوهش بوده است.

در تحقیقات جامعه‌شناسی مربوط به آسیب‌های اجتماعی، ضرورت استفاده از روش‌های مختلفی مانند آمارهای تفکیکی، اسناد و داده‌های رسمی، مطالعات میدانی و پیمایشی، به شدت احساس می‌شود که در این پژوهش به دلیل عدم دسترسی به اسناد موجود، صرفاً از روش مطالعات میدانی و پیمایشی استفاده شده است. از این‌رو نبود آمار در زمینه انواع رفتارهای پرخطر در بین جامعه مورد مطالعه و تلاش‌ها برای یافتن سازمانی که حداقل آمارها را در این باره داشته باشد، بی‌نتیجه بود.

با توجه به تأثیرپذیری از دوستان دارای رفتارهای خشونت‌آمیز، پیشنهاد می‌شود آگاهی‌بخشی به نوجوانان درباره انتخاب دوست افزایش یابد و لازم است بخش‌های مختلف جامعه، آگاهی‌بخشی درباره خطرهای پیامدهای تعامل با افراد بزهکار و ورود به اینگونه تیپ‌های شخصیتی را تبیین و توجیه کنند. همچنین با توجه به تأثیر الگوبری از فضای مجازی در تکرار و انجام رفتارهای خشونت‌آمیز، افزایش سواد رسانه‌ای درباره استفاده از فضای مجازی ضرورت می‌یابد. در نهایت سامان‌دهی به امر خانواده، اساسی است و در صورت تقویت نهاد خانواده می‌توان به کاهش رفتارهای خشونت‌آمیز امیدوار بود.

منابع

نیاز به کد doi یا

دیگران، نام مؤلفین را

احمدی، حبیب؛ عباسی شوازی، محمدتقی؛ یادگاری، رامین و کرمی، فرشاد (۱۳۹۶) «مطالعه رابطه بین استفاده از رسانه‌های مدرن و تمایل به بزهکاری در بین نوجوانان دانش‌آموز (مطالعه دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر بستک)»، پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال ششم، شماره ۱۹، صص ۵۳-۷۰.

<https://doi.org/10.22108/ssoss.2017.102725.1046>

احمدی، حبیب (۱۳۸۴) جامعه‌شناسی انحرافات، تهران: انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها، چاپ اول.

اسدی، محمدحسین؛ احمدی، امیدعلی و بازیار، نادر (۱۳۹۳) «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش به خشونت (مطالعه موردی: دانش‌آموزان مقطع متوسطه چوار)»، فرهنگ ایلام، دوره پانزدهم، شماره ۴۱ و ۴۲، صص ۲۷-۵۵.

بابایی فرد، اسداله و حیدریان، امین (۱۳۹۳) «بررسی برخی عوامل اجتماعی مؤثر بر خشونت خانوادگی»، مجله زن و جامعه، سال پنجم، شماره ۲۰، ۵۲-۳۵.

حسینی نثار، مجید و ابراهیم فیوضات (۱۳۹۰) نظریه‌های انحرافات اجتماعی، تهران، پژوهش‌های داور، علی و آرشد رضازاده (۱۳۹۶) مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار PLS، چاپ چهارم، تهران، سازمان انتشارات دانشگاهی.

سلیمان‌نژاد، محمد و مرضیه ابراهیمی (۱۴۰۳) «تحلیل پدیده خشونت‌ورزی نوجوانان در مدرسه»، فصلنامه مددکاری اجتماعی، سال یازدهم، شماره ۴۰، صص ۱۷۱-۲۱۱.

<https://doi.org/10.22054/rjsw.2025.70102.621>

سهراب‌زاده، مهران و فاطمه منصوریان راوندی (۱۳۹۶) «تجربه زیسته زنان از خشونت کلامی (مورد مطالعه: زنان شهر کاشان)»، فصلنامه زن در فرهنگ و هنر، دوره نهم، شماره ۲، صص ۲۴۵-۲۴۵.

<https://doi.org/10.22059/jwica.2017.234644.883>

سیدرنجب‌سقرچی، میرمصطفی، امین مظفری، فاروق و عبدالهی، داوود (۱۳۹۸) «گرایش به خشونت خیابانی و عوامل اجتماعی مرتبط با آن در بین شهروندان اردبیل»، فصلنامه مطالعات علوم اجتماعی در ایران، سال شانزدهم، شماره ۶۱، صص ۱-۱۸.

شاطریان، محسن و محمود گنجی‌پور (۱۳۸۹) «تأثیر مهاجرت افغان‌ها بر شرایط اقتصادی و اجتماعی شهر کاشان»، فصلنامه علمی پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال اول، شماره ۳، صص ۸۳-۱۰۲.

صدیق سروستانی، رحمت‌الله (۱۳۸۹) آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی)، تهران، سمت.

طالبی، ابوتراب؛ امینی، سعیده و طلوع‌پارسا، سیدفرید (۱۳۹۴) «بررسی تأثیر احساس انومی بر امکان کنش ارتباطی؛ مورد مطالعه: شهر مشهد»، مجله بررسی مسائل اجتماعی ایران، سال ششم، شماره ۱، ۷۰-۵۱.

فیض‌اللهی، علی، معیذفر، سعید؛ دانش، پروانه و ملکی، امیر (۱۳۹۹) «آزمون تجربی رابطه انومی نهادی و جرائم خشونت‌آمیز در ایران»، دوفصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، سال نهم، شماره ۱۶، صص ۲۶۱-۲۸۶.

DOI: ۱۰.۲۲۰۸۴/csr.۲۰۲۰.۱۷۴۶۶.۱۵۶۹

کریمی، فاطمه (۱۳۹۰) «بررسی انواع خشونت کلامی و عوامل پدیدآورنده آن از نظر دانش‌آموزان و معلمان»، پژوهشنامه حقوق، سال دوم، شماره ۲، صص ۸۵-۱۰۲.

کفایی عطریان، محبوبه؛ عباس زاده، فاطمه، سرافراز، ناهید؛ ایزدی اونجی، فاطمه السادات و اصغری جعفرآبادی، محمد (۱۳۸۷) «بررسی خشونت خانوادگی علیه زنان باردار در زنان مراجعه کننده به مرکز بهداشتی درمانی گلابچی کاشان»، نشریه علوم پزشکی زابل، سال سوم، شماره ۴، ۳۷-۲۹.

کلاتری، صمد؛ ربانی، رسول و صداقت، کامران (۱۳۸۴) «ارتباط فقر با قانون‌گریزی و شکل‌گیری آسیب اجتماعی»، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال پنجم، شماره ۱۸، صص ۱-۲۲.

URL: <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-۱۹۳۲-fa.html>

کندال، دیانا (۱۳۹۳) جامعه‌شناسی معاصر، ترجمه فریده همتی، تهران، جامعه‌شناسان. کوزر، لوئیس (۱۳۸۴) زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی، ترجمه محسن ثلاثی، تهران، علمی. گلچین، مسعود و علی‌حیدر حیدری (۱۳۹۱) «خشونت بین‌فردی و سرمایه اجتماعی در خانواده و مدرسه»، مسائل اجتماعی ایران، سال سوم، شماره اول، صص ۱۷۷-۲۱۲.

<https://dor.isc.ac/dor/۲۰.۱۰۱.۲۴۷۶۶۹۳۳.۱۳۹۱.۳.۱.۷.۰>

گیدنز، آنتونی (۱۳۹۲) جامعه‌شناسی، ترجمه حسن جاووشیان، تهران، نشر نی، چاپ هشتم. محسنی، رضاعلی، میکائیلی، جعفر و طالب‌پور، اکبر (۱۳۹۵) «تبیین جامعه‌شناختی رابطه بین فضاهای بی‌دفاع شهری با خشونت‌های شهری (مورد مطالعه: شهر تهران)»، دوفصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، سال پنجم، شماره ۹، صص ۱۲۵-۱۵۴.

<https://doi.org/۱۰.۲۲۰۸۴/csr.۲۰۱۶.۱۸۱۳>

محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳) وندالیسم، تهران، نشر آن.

شماره صفحات؟

؟

نیازی، محسن (۱۳۸۴) مبانی جامعه‌شناسی، تهران، نوین.

- Akers, R. (۲۰۰۴) Social learning and social structure: A general theory of crime and deviance. Boston, MA: Northeastern University Press.
- Akers, R. L, Jensen, G. F. (۲۰۰۶) The empirical status of social learning theory of crime and deviance: The past, present, and future. In F. T. Cullen, J. P. Wright, & K. Blevins, R. (Eds.). Taking Stock: The status of criminological theory (pp. ۳۷-۷. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- <https://doi.org/۱۰.۴۳۲۴/۹۷۸۱۳۱۵۱۳۰۶۲۰۰۲>
- Alshammari A. A. (۲۰۱۷) The Role of Socioeconomic Status, Strain, Parental, and Peer Influence on Delinquency among African-American Youth: Howard University.
- Atkinson, T. (۲۰۱۹) Young Adult's Feelings of Safety after Observing Physical Violence as Rural Adolescents: A Generic Qualitative Study (Doctoral dissertation, Capella University).
- Bonino, S., Cattellino, E., Ciairano, S. (۲۰۰۵). Adolescents and Risk: Behavior, Functions and Protective Factors. New York: Springer Publications.
- Brazill-Murray, C. M. (۲۰۱۸) Adolescent perceptions of addiction: a mixed-methods exploration of Instagram hashtags and adolescent interviews.
- Hamama, L., A. Ronen-Shenhav. (۲۰۱۳) "The Role of Developmental Features, Environmental Crises, and Personal Resources (Self-Control and Social Support) in Adolescents' Aggressive Behavior." Aggression and Violent Behavior, Vol. ۱۸, pp. ۲۶-۳۱.
- <https://doi.org/۱۰.۱۰۱۶/j.avb.۲۰۱۲.۰۹.۰۰۱>
- Ingram, J. R., Patchin, J. W., Huebner, B. M., McCluskey, J. D., & Bynum, T. S. (۲۰۰۷). Parents, friends, and serious delinquency: An examination of direct and indirect effects among at-risk early adolescents. Criminal justice review, ۳۲(۴), ۳۸۰-۴۰۰.
- <https://doi.org/۱۰.۱۱۷۷/۰۷۳۴۰۱۶۸۰۷۳۱۱۴>
- Krug, E. mercy. (۲۰۰۲) The report on violence and health. Journal of Public Health, ۳۶۰(۹۳۳۹), pp: ۱۰۸۳-۱۰۸۸.
- [https://doi.org/۱۰.۱۰۱۶/S۰۱۴۰-۶۷۳۶\(۰۲\)۱۱۱۳۳-۰](https://doi.org/۱۰.۱۰۱۶/S۰۱۴۰-۶۷۳۶(۰۲)۱۱۱۳۳-۰)
- Le, P. A., Tran, T. T. H., Khuong, Q. L., Takeuchi, M., Nguyen, T. L., Pham, T. Q. N., ... & Park, K. (۲۰۲۱) Violence and Non-fatal Injuries among Vietnamese In-school Adolescents: National Prevalence Estimates and Associated Factors. medRxiv.
- <https://doi.org/۱۰.۱۱۰۱/۲۰۲۱.۰۴.۱۲.۲۱۲۵۵۳۰۹>
- León Moreno, C., Musitu Ochoa, G., Cañas Pardo, E., Estevez Lopez, E., & Callejas Jerónimo, J. E. (۲۰۲۱) Relationship between school integration, psychosocial adjustment and cyber-aggression among adolescents. International journal of environmental research and public health, ۱۸(۱), ۱۰۸.
- <https://doi.org/۱۰.۳۳۹۰/ijerph۱۸۰۱۰۱۰۸>

Machado, B., Caridade, S., Araújo, I., & Faria, P. L. (۲۰۲۲) Mapping the cyber interpersonal violence among young populations: a scoping review. Social Sciences, ۱۱(۵), ۲۰۷.

<https://doi.org/۱۰.۳۳۹۰/socsci۱۱.۵.۲۰۷>

Özdemir Bişkin, S. (۲۰۲۴). Childhood Maltreatment and Adolescent Risky Behavior: Mediating the Effect of Parent-Adolescent Conflict and Violent Tendencies. Behavioral Sciences, ۱۴(۱۱), ۱۰۵۸.

<https://doi.org/۱۰.۳۳۹۰/bs۱۴۱۱۱۰۵۸>

Nagle, M. (۲۰۱۹) Examining Effects of Parental Sexual Abuse on Female Juvenile Delinquency Using a Social Developmental Perspective.

Sales, J.M., Irwin, J., Charles, E. (۲۰۰۹). Theories of Adolescent Risk Taking: The Biopsychosocial Model, Journal of public Health, ۳۶(۵), pp: ۳۱-۵۰.

Siegel, D. J. (۲۰۱۵) Brainstorm: The power and purpose of the teenage brain. New York, NY: Penguin Publishing Group.

Siegel, L. J. (۲۰۱۲) Criminology: Theories, Patterns and Typologies, Wadsworth Publishing.

Tobin, A. N. (۲۰۱۶) A study of the impact of crime shows on contemporary criminal investigations (Doctoral dissertation, The George Washington University).

Tu, X, C., Lou, E., Gao, N., Li, L., S. Zabin. (۲۰۱۲) The Relationship between Sexual Behavior and Nonsexual Risk Behaviors among Unmarried Youth in Three Asian Cities." Journal of Adolescent Health, ۴ (۵۰), pp: ۷۵-۸۲.

<https://doi.org/۱۰.۱۰۱۶/j.jadohealth.۲۰۱۱.۱۲.۰۱>

World Health Organization. (۲۰۱۶). Violence Prevention. Geneva: World Health Organization.

Vezina, J., Herbert, m., Poulin, F. (۲۰۱۵) Histoty of family violence childhood behavior problems and adolescent highrisk behavior as pridicator of girls repeated pettebs of dating victimization in two developmental periods, Journal of Violence Against Women, ۲۱(۴), ۴۳۵-۴۵۹.

<https://doi.org/۱۰.۱۱۷۷/۱۰۷۷۸۰۱۲۱۵۵۷۰۴۸۱>